

Міністерство освіти і науки України
Національний університет «Кієво-Могилянська академія»
Факультет економічних наук
Кафедра фінансів

Магістерська робота

ОСВІТНІЙ СТУПІНЬ - МАГІСТР

на тему: **«МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТИВАННЯ НА
ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ В УКРАЇНІ»**

Виконав: студент 2-го курсу навчання,
Спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

Максим'юк Владислав Лук'янович

Керівник: Новік А.Ю.
кандидат економічних наук, ст. викладач

Рецензент _____
(прізвище та ініціали)

Магістерська робота захищена
з оцінкою «_____»

Секретар ЕК _____
«_____» _____ 2024 р.

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ ..	6
1.1 Основи персонального інвестування та типи активів	6
1.2 Порівняння інституційних та індивідуальних інвесторів.....	10
1.3 Стратегії персонального інвестування	13
1.4 Зв'язок економічного зростання та персонального інвестування.....	19
РОЗДІЛ 2 ПРАКТИЧНІ СКЛАДОВІ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	23
2.1. Процес інвестування: від постановки цілей до диверсифікації портфеля	23
2.2. Когнітивні та емоційні упередження інвесторів.....	25
2.3. Типи інвесторів за ризиковістю.....	30
2.4. Вплив приватного інвестування громадян України на розвиток вітчизняної економіки	34
РОЗДІЛ 3 АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОРТФЕЛІВ ТА ТРЕНДИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ	39
3.1. Аналіз трьох інвестиційних портфелів.....	39
3.2. Моделювання впливу персонального інвестування на економічне зростання в Україні.....	46
3.3. Ринок цінних паперів та перспективи персонального інвестування	54
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	61

ВСТУП

В сучасному світі зростає популярність персонального інвестування, що стає доступним завдяки розвитку технологій та інтернету. Цей вид інвестування дозволяє індивідуальним інвесторам отримувати прибуток, вкладаючи свої кошти в різноманітні фінансові інструменти, такі як акції, облігації, фонди та інші. Більше того, персональне інвестування громадян позитивно впливає на економічне зростання в їхній країні. Однак, персональне інвестування має свої особливості та ризики, що вимагають дослідження та обґрунтування правильної стратегії.

Актуальність теми зумовлена значущістю інвестиційних рішень в житті кожної людини, яка має можливість зберігати та примножувати свої фінансові ресурси. В умовах нестабільності економіки та непередбачуваності фінансових ринків, відповідальність за рівень свого благополуччя в майбутньому стає набагато більш актуальною. До того ж, ріст кількості інформації та доступність фінансових інструментів ставлять перед індивідуальними інвесторами все більші виклики і вимагають компетентності та професійного підходу до управління своїми інвестиціями. У зв'язку з цим, вивчення особливостей персонального інвестування та перспектив розвитку цього напрямку є важливим для того, щоб дати можливість індивідуальним інвесторам ефективно керувати своїми фінансовими активами та досягати своїх фінансових цілей, а державі – вміти підтримати громадян в їхній інвестиційній діяльності та стимулювати економічне зростання країни.

Метою дослідження є всебічний аналіз теоретичних та практичних складових персонального інвестування, а також дослідження впливу персонального інвестування на економічне зростання в Україні.

Основні завдання дослідження:

1. Розглянути теоретичні основи персонального інвестування та основні типи активів для інвестування.

2. Порівняти інституційний та індивідуальних інвесторів.
3. Проаналізувати основні стратегії інвестування приватних інвесторів.
4. Дослідити вплив персонального інвестування на економічне зростання країни.
5. Розглянути процес інвестування від постановки цілей і до перегляду інвестиційного портфеля.
6. Розглянути когнітивні викривлення, з якими стикаються інвестори.
7. Порівняти основні стратегії персонального інвестування.
8. Порівняти інвесторів за рівнем толерантності до ризику.
9. Проаналізувати вплив персонального інвестування на економічне зростання в Україні
10. Порівняти дохідність різних типів інвестиційних портфелів на часових проміжках.
11. Змодельовати вплив персонального зростання на економічне зростання в Україні.
12. Розглянути тренди та перспективи персонального інвестування.

Об'єктом дослідження є персональне інвестування, індивідуальні інвестори та економічне зростання.

Предметом дослідження є структура та процес персонального інвестування, поведінка інвесторів, їхні ризик-профілі та зв'язок персонального інвестування з економічним зростанням.

Методами дослідження при проходженні переддипломної практики були абстрагування, аналіз, узагальнення, вивчення літератури, статистичні методи аналізу даних, порівняльний аналіз та системний аналіз.

Інформаційну базу дослідження становлять статистичні та аналітичні дані Національного Банку України, Міністерства фінансів України, Державної служби статистики України, Світового банку, роботи Міжнародної організації з міграції, публікації Організації Об'єднаних Націй, роботи Міжнародного Валютного Фонду,

Європейського банку реконструкції та розвитку, Інституту міграційної політики, Національного інституту стратегічних досліджень, монографії, книги, наукові статті, публікації іноземних та вітчизняних науковців та дослідників з питань грошових переказів, трудової міграції, тіньової економіки та економічного розвитку, матеріали світових та українських ЗМІ та інші Інтернет-ресурси.

У першому розділі розглядаються теоретичні основи персонального інвестування, основні типи активів для інвестування, порівнюються інституційні та індивідуальні інвестори, аналізуються стратегії інвестування та розглядається зв'язок персонального інвестування та економічного зростання.

У другому розділі розглядається повний цикл процесу інвестування та когнітивні упередження інвесторів, детально порівнюються основні стратегії для персонального інвестування, а також аналізується вплив приватного інвестування громадян України на розвиток вітчизняної економіки.

У третьому розділі аналізується та порівнюється три інвестиційні портфелі трьох різних інвесторів і порівнюється їхня дохідність на різних проміжках часу, а також, моделюється вплив персонального інвестування на економічне зростання в Україні та розглядаються сучасні тренди та перспективи персонального інвестування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

1.1 Основи персонального інвестування та типи активів

Персональне інвестування — це процес інвестування власних грошей індивідами з метою отримання прибутку. Інвестор вирішує, в які інструменти інвестувати, а також визначає рівень ризику, який він готовий прийняти. Основною метою персонального інвестування є збільшення багатства, яке можна використовувати для досягнення різних цілей, таких як планування виходу на пенсію, придбання нерухомості, фінансування освіти тощо [1].

Персональне інвестування передбачає інвестування в різні види активів, такі як акції, облігації, інвестиційні фонди, деривативи та інше. Інвестори повинні мати достатні знання про різні типи інвестицій та їх ризики, щоб приймати обґрунтовані рішення.

Підходи до персонального інвестування можуть варіюватися в залежності від мети та рівня прийняття ризику інвестора. Деякі інвестори можуть вибирати високоризикові інструменти для отримання максимального прибутку, тоді як інші можуть обирати менш ризикові інструменти для збереження капіталу. У персональному інвестуванні аналіз ринку та вибір стратегії грають важливу роль. Інвестори повинні мати достатні знання про ринок та інструменти, а також здатність аналізувати ризики та можливості [2].

Серед активів для персонального інвестування виділяють наступні [3]:

- Акції / частки у власності капіталу;
- Облігації / цінні папери з фіксованим доходом;
- Індексні фонди / біржові інвестиційні фонди (ETF);
- Нерухомість;

- Сировина;
- Криптоактиви;
- Колекційні товари.

Варто розглянути кожен з типів активів більш детально.

Акція - це частка власності в публічній або приватній компанії. Володіючи акцією, інвестор може мати право на дивідендні виплати, що генеруються з чистого прибутку компанії. Якщо компанія стає більш успішною і інші інвестори намагаються купити акції цієї компанії, її вартість також може зрости, і її можна продати з прибутком [2].

Два основних типи акцій, в які можна інвестувати – це звичайні акції та привілейовані акції. Звичайні акції часто включають право голосу та можливість участі у вирішенні певних питань компанії. Привілейовані акції часто мають першочергове право на дивіденди та повинні бути оплачені перед звичайними акціонерами (також за умови банкрутства компанії).

Крім того, акції часто класифікують як інвестиції в зростання або вартість [4]. Інвестиції в акції зростання – це стратегія інвестування в компанію, коли вона ще мала, не досягла значного успіху на ринку, але має великі перспективи (приклад: компанії Uber, Palantir). Інвестиції в акції вартості – це стратегія інвестування в більш зрілу компанію, чия ціна акцій може зростати повільніше, але ризик банкрутства такої компанії є мінімальним (приклад: компанії Goldman Sachs, Citibank).

Облігація — це інструмент із фіксованим доходом, який являє собою позику, надану інвестором позичальнику (як правило, корпоративному чи державному). Облігацію можна розглядати як документ між позикодавцем і позичальником, що містить відомості про позику та її платежі. Облігації використовуються компаніями, муніципалітетами, державами та суверенними урядами для фінансування проектів і операцій. Власники облігацій є боржниками або кредиторами емітента. По облігаціях виплачуються повторювані виплати (купонні виплати). Після того, як

облігація закінчує свій термін, інвестор отримує свій початковий капітал, інвестований в облігацію [5].

Повторювана виплата, яку отримують власники облігацій, називається купонною виплатою. Оскільки купонна виплата на інвестицію в облігації зазвичай фіксована, ціна облігації часто коливається, щоб змінити дохід з облігації. Наприклад, облігація, яка виплачує 5%, стане дешевшою для покупки, якщо на ринку є можливість заробити 6%; за рахунок падіння ціни, облігація корегує значення доходу, який може принести.

Замість вибору кожної окремої компанії для інвестування, існують індексні фонди (ETF), інвестиційні фонди та інші типи фондів, які агрегують конкретні інвестиції, щоб створити один інвестиційний інструмент. Наприклад, інвестор може купити акції одного взаємного фонду, який володіє малими компаніями на ринках, що розвиваються, замість того, щоб досліджувати та вибирати кожен компанію окремо [6].

Інвестиційні фонди активно керуються фірмою, тоді як індексні фонди часто є пасивно керованими. Це означає, що інвестиційні професіонали, які наглядають за взаємним фондом, намагаються перевершити певний бенчмарк, тоді як індексні фонди часто намагаються просто копіювати або імітувати бенчмарк. З цієї причини взаємні фонди можуть бути дорожчими для інвестування порівняно з більш пасивними фондами.

Інвестиції в нерухомість часто визначаються як інвестиції в фізичні, матеріальні об'єкти, які можна використовувати або в цінні папери інвестиційних фондів/компаній, які інвестують в певні типи нерухомості. Земля може бути забудована, офісні будівлі можуть бути зайняті, склади можуть зберігати інвентар, а житлові об'єкти можуть бути заселеними. Інвестиції в нерухомість можуть охоплювати придбання ділянок, розробку ділянок під конкретне використання або придбання готових до експлуатації об'єктів [7].

У деяких контекстах поняття "нерухомість" може широко охоплювати певні типи інвестицій, які можуть приносити сировину, як вид доходу. Наприклад, інвестор може вкласти гроші в сільськогосподарські землі; крім отримання винагороди за зростання вартості землі, інвестиція приносить дохід на основі врожаю, який можна продати та отримати додаткову вигоду, та операційного прибутку.

Сировина (як товар) є сировинними матеріалами, такими як сільське господарство, електроенергія або метали. Інвестори можуть вибрати інвестування в реальні конкретні товари (наприклад, володіння золотим злитком) або альтернативні інвестиційні продукти, які представляють цифрову власність (наприклад, акцію інвестиційного фонду, який інвестує в дорогоцінні метали) [8].

Сировина може бути інвестицією, оскільки її часто використовують як базові матеріали та товари для суспільства. Прикладом може слугувати нафта, газ або інші форми енергії. Під час періодів економічного зростання компанії часто мають більші потреби в енергії для перевезення більшої кількості продуктів або виготовлення додаткових товарів. Крім того, споживачі можуть мати більший попит на енергію через подорожі. У цьому прикладі ціна на сировину коливається і може принести прибуток інвестору.

Криптовалюта – це валюта на основі блокчейну, яку використовують для транзакцій та зберігання цифрової вартості. Компанії, що займаються криптовалютами, можуть емітувати монети або токени, які можуть зростати в ціні. Ці токени можуть використовуватися для транзакцій або оплати комісій за транзакції, які здійснюються на певних мережах [9].

Крім зростання вартості, криптовалюта може бути застосована в процесі стейкінгу на блокчейні. Це означає, що коли інвестори згодні заблокувати свої токени на мережі, щоб допомогти підтверджувати транзакції, вони отримують додаткові токени в якості винагороди. Крім того, криптовалюта дала поштовх до розвитку децентралізованої фінансової сфери, цифрової галузі фінансів, яка

дозволяє користувачам надавати позики, здійснювати розрахунки за кредитами або використовувати валюту іншим чином.

Менш традиційна форма інвестування – збирання або покупка предметів колекціонування, полягає у збиранні рідкісних предметів з метою їх подальшого зберігання і очікування на поступове збільшення вартості предмету. Це можуть бути різноманітні речі, від спортивних раритетів до коміксів, які часто потребують якісної фізичної консервації, особливо якщо це стосується старіших речей, які, як правило, мають вищу цінність [10].

Концепція колекціонування не відрізняється від інших форм інвестування, наприклад, в акції. Обидві форми передбачають збільшення вартості об'єкта в майбутньому. Наприклад, сучасний художник може не бути популярним, але зміни в глобальних тенденціях, стилях і зацікавленості ринку можуть зробити його твори більш цінними з часом, якщо загальна популярність до його творчості зростає.

1.2 Порівняння інституційних та індивідуальних інвесторів

Інвестування привертає різних інвесторів з різних причин. Два основних типи інвесторів – це інституційні та роздрібні інвестори. Інституційний інвестор – це компанія або організація з працівниками, які інвестують в інтересах інших (зазвичай, інших компаній та організацій). Спосіб, яким інституційний інвестор розподіляє капітал, який буде інвестований, залежить від цілей компаній або організацій, яких він представляє. До інституційних фондів найчастіше відносять пенсійні, інвестиційні та хедж-фонди. Також сюди зараховують банки та страхові компанії [11].

Варто розглянути основні особливості інституційних інвесторів [12]:

- Професійне управління: інституційні інвестори займають професійних менеджерів інвестицій, які мають значний досвід та експертизу в аналізі ринків та прийнятті рішень щодо інвестування.

- Фокус на довгострокових інвестиціях: інституційні інвестори зазвичай мають довгострокові горизонти інвестування, що означає, що вони можуть приймати більшу кількість ризику, ніж індивідуальні інвестори, які можуть мати коротший часовий горизонт.
- Інвестиції великого масштабу: інституційні інвестори мають значні суми капіталу для інвестування, що означає, що вони можуть робити інвестиції великого масштабу, які можуть рухати ринок та впливати на ціну активів.
- Диверсифікація: інституційні інвестори зазвичай мають більше можливостей для диверсифікації своїх інвестицій в порівнянні з індивідуальними інвесторами. Вони можуть розподіляти свій капітал між різними активами, галузями та регіонами, щоб зменшити ризики та максимізувати доходи.
- Великий обсяг знань та інформації: інституційні інвестори зазвичай мають доступ до великої кількості даних та аналітики з різних джерел, що дозволяє їм робити кращі інвестиційні рішення.
- Регулювання: інституційні інвестори підлягають суворим правилам та регулюванням з боку відповідних органів, що дозволяє забезпечити високий рівень довіри клієнтів.

Узагальнюючи, інституційні інвестори є великими фінансовими установами, які забезпечують професійне управління та інвестування великих сум грошей для забезпечення доходів для своїх клієнтів або членів. Вони мають значні переваги порівняно з індивідуальними інвесторами, такі як доступ до великої кількості даних та експертизи, можливості для диверсифікації та інвестування великих сум, але підлягають суворим правилам та регулюванням з боку відповідних органів [13].

З іншого боку, індивідуальні інвестори – це фізичні особи, які інвестують власні гроші, зазвичай власними силами. В загальних рисах основні відмінності між інституційними і роздрібними інвесторами полягають у тому, як часто кожен з них здійснює торгівлю, який обсяг наявних коштів для інвестування, що залучаються до

їх торгів, витрат, які вони готові понести в результаті інвестування, їх знаннях та досвіді інвестування та доступі до важливих досліджень в галузі інвестицій.

Варто перелічити основні особливості індивідуальних інвесторів [14]:

- Обмежені фінансові ресурси: на відміну від інституційних інвесторів, індивідуальні інвестори мають обмежені фінансові ресурси, що означає, що вони часто не можуть інвестувати великі суми грошей. Це може обмежити їх інвестиційні можливості та потенційні доходи.
- Обмежений доступ до інформації: індивідуальні інвестори часто мають обмежений доступ до інформації та аналізу порівняно з інституційними інвесторами. Вони можуть не мати доступу до того ж рівня досліджень або ринкових даних, що може ускладнити прийняття обґрунтованих інвестиційних рішень.
- Емоційні упередження: індивідуальні інвестори можуть бути більш схильні до емоційних упереджень, таких як страх, жадібність та самовпевненість. Це може призвести до ірраціонального прийняття рішень, наприклад, купівлі активу за високою ціною і продажу за низькою, або утримування збиткових активів занадто довго.
- Недостатня диверсифікація: індивідуальні інвестори можуть не мати ресурсів або знань для належної диверсифікації своїх інвестиційних портфелів. Вони можуть занадто сильно фокусуватись на одному типі активів або секторі, що може кратно збільшити ризиковість їхнього інвестиційного портфелю, який буде чутливим до незначних коливань на ринку.
- Підхід «зроби все сам»: індивідуальні інвестори часто використовують цей підхід до інвестування, що означає, що вони можуть не звертатися за допомогою спеціаліста чи порадами. Це може призвести до неоптимальних інвестиційних рішень, втрачених можливостей, або втрати інвестованого капіталу.

- Регуляторний захист: хоча інституційні інвестори підлягають строгій регуляції та нагляду, діяльність індивідуальних інвесторів теж регулюється законами, які запобігають шахрайству та забезпечують справедливе ставлення до всіх учасників ринку. Наприклад, регулятори цінних паперів можуть вимагати від компаній розкриття важливої фінансової інформації для загального доступу перед тим як надати їм право на продаж цінних паперів.

Отже, індивідуальні інвестори – це особи, які інвестують свої власні кошти у різні цінні папери або активи. У них обмежені фінансові ресурси і може бути обмежений доступ до інформації та аналізу в порівнянні з інституційними інвесторами. Їм можуть бути властиві емоційні упередження і вони можуть мати труднощі з диверсифікацією свого портфеля. Індивідуальні інвестори часто обирають самостійний підхід до інвестування і можуть не звертатися за професійними консультаціями, що може призвести до необдуманих інвестиційних рішень. Однак вони законно захищені від шахрайства з боку інших учасників ринку і мають відповідні права.

1.3 Стратегії персонального інвестування

Існує кілька стратегій інвестування, які індивідуальні інвестори використовують при інвестуванні. До найпоширеніших з них відносяться наступні [15]:

- Купівля і утримання (buy and hold).
- Інвестування у вартість (value investing).
- Інвестування у зростання (growth investing).
- Інвестування в дохід (income investing).
- Моментне інвестування (momentum investing).
- Стратегія найкращого ринкового часу (market timing).

Найпоширенішою і найпростішою є це стратегія купівлі та утримання. Ця стратегія полягає в покупці акцій або інших цінних паперів з метою утримання їх протягом довготривалого періоду часу, зазвичай кілька років або навіть десятиліть. Ідея стратегії в тому, що з часом вартість цінних паперів збільшується, генеруючи прибуток для інвестора [15].

Однією з головних переваг стратегії купівлі та утримання є те, що її досить просто реалізувати. Інвестор просто повинен визначити акції або інші цінні папери, які, на його думку, мають потенціал для довготривалого зростання, купити їх і потім утримувати якнайдовше. Це може бути особливо ефективною стратегією для інвесторів, які не мають часу або бажання активно управляти своїм портфелем [16].

Іншою перевагою стратегії купівлі та утримання є те, що вона дозволяє інвесторам уникнути витрат, пов'язаних з частим купівлею та продажем цінних паперів. Ці витрати можуть включати комісійні, податки та інші витрати, які можуть знизити прибуток інвестора з часом.

Однак, також є потенційні недоліки стратегії купівлі та утримання. Наприклад, якщо інвестор обирає непідходящий актив для утримання, то він може залишитись з програшною інвестицією на тривалий період часу. Крім того, стратегія може бути вразливою до значних економічних або ринкових спадів, що може призвести до значних втрат для інвестора.

В цілому, стратегія купівлі та утримання може бути ефективною інвестиційною стратегією для індивідуальних інвесторів, які прагнуть отримати довгостроковий дохід з мінімальними зусиллями. Однак важливо, щоб інвестор ретельно підбирав активи для інвестицій та регулярно моніторив свій портфель, щоб забезпечити досягнення своїх фінансових цілей.

Стратегія інвестування у вартість (value investing) являє собою пошук та інвестування у цінні папери, які недооцінені на ринку. Метою цієї стратегії є купівля акцій або інших цінних паперів, які торгуються нижче їх справедливої вартості, та

утримання їх до того моменту, коли вони досягнуть своєї реальної вартості, забезпечуючи зиск в процесі [17].

Для виявлення недооцінених цінних паперів інвестори, зазвичай, шукають компанії зі стійкими фундаментальними показниками, такими як стабільні прибутки, постійні дивіденди та низькі співвідношення боргу до власного капіталу. Вони також використовують методи фундаментального аналізу, такі як аналіз фінансових звітів та економічних показників, щоб оцінити внутрішню вартість акцій компанії.

Ключовою перевагою вартісного інвестування є можливість купувати акції відомих компаній зі знижкою, що потенційно може забезпечити значні прибутки в довгостроковій перспективі. Крім того, вартісне інвестування може забезпечити захист від можливих втрат, оскільки інвестори купують акції, які вже занижені в ціні [18].

Як і кожна стратегія, вона має свою ризики. Наприклад, недооцінені акції можуть залишатися недооціненими на протязі тривалого періоду часу, що призводить до відсутності доходів для інвесторів. Крім того, процес виявлення недооцінених акцій може бути довготривалим та вимагати значної кількості досліджень та аналізу.

Як підсумок, інвестування у вартість може бути ефективною стратегією інвестування для індивідуальних інвесторів, які шукають можливість здійснення довгострокових доходів, інвестуючи в акції великих компаній зі знижкою.

Інвестування у зростаючі компанії – це стратегія інвестування, яка передбачає інвестування в компанії з високим потенціалом зростання прибутків та доходів. Інвестори зазвичай шукають компанії зі стабільними темпами зростання прибутків, інноваційними продуктами або послугами та успішним масштабуванням. Метою цієї стратегії є інвестування в компанії, які можуть зростати швидше, ніж ринок, тим самим забезпечуючи значні прибутки для інвесторів [19].

Основною перевагою інвестування в зростаючі компанії є потенціал для високих прибутків. За мірою того, як компанії продовжують збільшувати свій прибуток та дохід, ціни їх акції можуть кратно зростати. Крім того, акції таких компаній, можуть забезпечити переваги диверсифікації, оскільки вони можуть зростати не показуючи при цьому кореляцію з ринком.

До недоліків стратегії варто віднести те, що акції компаній, що зростають, можуть бути більш волатильними, ніж інші типи акцій, що може призвести до значних втрат в періоди турбулентності на ринку. Крім того, акції зростаючих компаній можуть бути дорожчими, оскільки інвестори можуть бути готові платити більше за потенційні перспективи.

Узагальнюючи, інвестування в зростаючі компанії може бути ефективною стратегією для індивідуальних інвесторів, які відчують себе комфортно з високим рівнем ризику та шукають значних доходів на довгий термін.

Інвестування в дохід (income investing) – це стратегія інвестування, яка полягає в інвестуванні в цінні папери, що генерують стабільний потік доходу. Цей тип інвестування зазвичай зосереджений на забезпеченні регулярних грошових потоків, а не на зростанні капіталу. Інвестори, які використовують дану стратегію, зазвичай шукають цінні папери, такі як облігації, акції з дивідендами, інвестиційні фонди нерухомості та інші активи, які генерують дохід [20].

Метою інвестування в активи дохідного типу є забезпечення надійного джерела доходу для інвесторів, особливо тих, хто на пенсії або наближається до пенсійного віку і потребує регулярного потоку доходу для забезпечення своїх життєвих потреб. Дохід, що генерується від цих інвестицій, може надходити у формі відсоткових платежів, дивідендів або орендної плати.

Перевагою інвестування в дохідні активи є потенціал для надійного та стабільного потоку доходу. У порівнянні з іншими типами інвестицій, ці інвестиції можуть забезпечувати постійне та передбачуване джерело доходу на довгий термін.

Крім того, вони можуть забезпечувати захист від коливань ринку, оскільки регулярний потік доходу може допомогти зменшити вплив волатильності ринку.

Стратегія інвестування в дохідні активи має декілька недоліків. Насамперед, інвестиції в дохідні активи можуть не забезпечити такого ж рівня приросту капіталу, як і інші типи активів, такі як акції з високим потенціалом зростання. Крім того, деякі активи дохідного типу можуть бути чутливими до змін відсоткових ставок, що може вплинути на їхню вартість [21].

Загалом, інвестування в дохідні активи може бути ефективною стратегією інвестування для інвесторів, які шукають надійне джерело доходу та готові отримувати менші потенційні прибутки на користь більш прогнозованого та стабільного потоку доходу.

Моментне інвестування (*momentum investing*) є стратегією інвестування, що передбачає інвестування у активи, які показали сильну динаміку в недавньому минулому з вірою, що ця тенденція продовжиться в майбутньому. Ідея моментум інвестування полягає в тому, що активи, які проявили себе добре протягом певного періоду, ймовірно, продовжать позитивну динаміку найближчим часом, оскільки інвестори продовжують купувати ці активи, що додатково піднімає їхню ціну [22].

Моментне інвестування зазвичай використовується на фондовому ринку, де інвестори визначають акції із сильною динамікою в недавньому минулому, а потім інвестують у ці акції. Однак, цей спосіб інвестування може бути також застосовано до інших класів активів, таких як сировина, валюти та цінні папери з фіксованим доходом [23].

Головною перевагою даної стратегії є потенціал отримання високих доходів за відносно короткий період часу. Крім того, моментне інвестування може забезпечити диверсифікаційні переваги для портфеля, оскільки акції цього типу можуть зростати вищими темпами ніж середньоринкові активи під час економічного зростання.

До негативних сторін стратегії можна віднести те, що, наприклад, акції, які демонструють сильну динаміку цін в останній час, можуть бути більш волатильними, ніж інші типи акцій, що може призвести до значних втрат під час періодів ринкової турбулентності. Крім того, ця стратегія потребує постійного моніторингу та коригування портфеля, що може забирати багато часу і ресурсів.

В цілому, моментум-інвестування може бути ефективною інвестиційною стратегією для індивідуальних інвесторів, які відчують себе комфортно з високим рівнем ризику щодо свого портфеля та шукають суттєвих доходів на короткий або середній термін.

Стратегія найкращого ринкового часу (market timing) – це інвестиційна стратегія, що передбачає прийняття рішень про вхід або вихід з ринку на основі передбачень майбутніх рухів ринку. Ідея маркет-таймінгу полягає у тому, щоб купувати цінні папери, коли вони очікується зростання їх вартості, та продавати їх, коли очікується їх падіння, щоб максимізувати прибуток та мінімізувати втрати [24].

Маркет-таймінг може бути застосований до різних класів активів, включаючи акції, облігації та товари. Деякі інвестори використовують технічний аналіз для виявлення тенденцій та паттернів у цінових рухах, тоді як інші використовують фундаментальний аналіз для прийняття рішень на основі економічних та фінансових даних.

Однією з основних переваг маркет-таймінгу є потенціал для вищих доходів, ніж у пасивній стратегії купівлі та утримання цінних паперів. Купуючи дешевше і продавши дорожче, інвестори можуть згенерувати значні прибутки за відносно короткий період часу. Крім того, маркет-таймінг може бути використаний для зменшення ризику втрат під час зниження ринку, оскільки інвестори можуть вийти з ринку до падіння цін [25].

На жаль, стратегія має значні ризики. Прогнозування майбутніх рухів на ринку є дуже складним завданням, і навіть найбільш продумані аналізи можуть не точно передбачити тенденції ринку. Інвестори, які намагаються визначити час входу

та виходу з ринку, можуть придбати або продати цінні папери в неправильний момент, що призведе до значних втрат. Крім того, стратегія маркет-таймінгу вимагає високого рівня вмінь, дисципліни та знань, які можуть бути недоступні для багатьох індивідуальних інвесторів [26].

У підсумку, маркет-таймінг стратегія може бути потенційно прибутковою, але ризикованою інвестиційною стратегією. Вона підходить для досвідчених та кваліфікованих інвесторів, які готові взяти на себе ризик втрат і мають знання та дисципліну, щоб приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. Однак для більшості індивідуальних інвесторів довгострокова та диверсифікована стратегія купівлі та утримання активів є надійнішим та ефективнішим способом досягнення їхніх інвестиційних цілей.

1.4 Зв'язок економічного зростання та персонального інвестування

Економічне зростання, вимірюване як збільшення валового внутрішнього продукту (ВВП) протягом певного періоду, є ключовим фактором, що визначає рівень життя та добробут суспільства. Протягом історії людства воно стало рушійною силою, що веде до кращого способу життя, доступнішої медицини, кращої освіти та багатства [27].

Існує два основних типи економічного зростання: екстенсивне та інтенсивне. Екстенсивне зростання ґрунтується на збільшенні кількості факторів виробництва, таких як праця, капітал та земля. Наприклад, якщо країна будує більше заводів або наймає більше людей, це може призвести до екстенсивного зростання [28].

Інтенсивне ж зростання фокусується на підвищенні продуктивності цих факторів. Це може бути досягнуто за допомогою впровадження нових технологій, кращого менеджменту, або підвищення кваліфікації робочої сили. Наприклад, якщо завод впровадить нове обладнання, яке дозволяє виробляти більше продукції з тією ж кількістю людей, це буде інтенсивним зростанням.

Економічне зростання може бути стимульовано різними факторами, такими як [29]:

- Інвестиції: вкладення в капітал, такі як обладнання та інфраструктура, можуть призвести до збільшення виробничих потужностей і продуктивності.
- Інновації: розробка нових технологій і продуктів може призвести до збільшення виробництва і попиту.
- Освіта: збільшення рівня освіти робочої сили може призвести до підвищення продуктивності.
- Сприятливий діловий клімат: уряд може стимулювати економічне зростання, створюючи сприятливий діловий клімат, який заохочує бізнес інвестувати та зростати.

Економічне зростання має багато переваг, таких як:

- Збільшення доходів: економічне зростання може призвести до збільшення доходів для людей, що може призвести до покращення рівня життя.
- Створення робочих місць: економічне зростання веде до створення нових робочих місць, що знижує рівень безробіття.
- Зменшення рівня бідності населення: економічне зростання також може зменшити рівень бідності, якщо економіка країни розвивається гармонійно.

Однак економічне зростання також має деякі недоліки, такі як:

- Нерівність: збільшення нерівності, якщо за рахунок зростання збагачується незначна частка населення, а не суспільство загалом.
- Забруднення довкілля: забруднення довкілля, якщо економіка зростає за рахунок важкого екстенсивного виробництва.

Важливо, щоб уряди вживали заходів для стимулювання економічного зростання, одночасно вирішуючи його недоліки. Це може бути зроблено шляхом

інвестування в освіту, охорону здоров'я, інфраструктуру, а також шляхом розробки політики, яка буде сприяти справедливому розподілу багатства [30].

Економічне зростання – це складний процес, який залежить від багатьох факторів. Проте, воно є ключовим фактором, що визначає рівень життя та добробут суспільства.

Персональне інвестування громадян теж має прямий та непрямий вплив на економічне зростання в їхній країні. До прямого впливу варто віднести наступні фактори [31]:

- Збільшення заощаджень: коли особи інвестують, вони заощаджують більше грошей, що може призвести до збільшення загального обсягу заощаджень в країні. Ці заощадження можуть бути потім інвестовані в місцевий бізнес, що може призвести до економічного зростання.
- Збільшення інвестицій: коли громадяни інвестують за кордоном, вони можуть привернути іноземний капітал в країну. Цей капітал може бути потім інвестований в місцевий бізнес, що може призвести до економічного зростання.
- Збільшення податкових надходжень: за отриманий дохід від своїх інвестицій, персональні інвестори платять податки. Ці податки можуть бути потім використані урядом для інвестування в інфраструктуру, освіту та інші сфери, які можуть стимулювати економічне зростання.

До непрямого впливу на економічне зростання належить збільшення знань і досвіду: інвестування дозволяє інвесторам отримати досвід та дізнатися більше про фінансові ринки та інвестування. Ці знання та досвід можуть бути потім використані для розвитку місцевого бізнесу.

Важливо також зазначити, що вплив персонального інвестування на економічне зростання буде залежати від ряду факторів [32]:

- Обсягу інвестицій: чим більша частка громадян інвестують, тим більший вплив це матиме на економічне зростання.

- Типу інвестицій: деякі типи інвестицій, такі як інвестиції в акції, можуть мати більший вплив на економічне зростання, ніж інші типи інвестицій, такі як інвестиції в облігації.
- Економічної ситуації: вплив персонального інвестування на економічне зростання буде залежати від загальної економічної ситуації в країні.
- Діловий клімат: важливо, щоб уряд створив сприятливий діловий клімат, який буде заохочувати потенційних інвесторів інвестувати. Це може бути зроблено шляхом зниження податків, спрощення регулювання та процесу інвестування.
- Освіта: крім того, важливо, щоб громадяни мали доступ до інформації та освіти про інвестування. Це може допомогти їм приймати більш обґрунтовані інвестиційні рішення.

В цілому, персональне інвестування може мати позитивний вплив на економічне зростання в країні. Однак є декілька факторів, які залежать від самого суспільства та уряду країни, які можуть підвищити або знизити ефективність впливу персонального інвестування на економічне зростання в країні.

РОЗДІЛ 2

ПРАКТИЧНІ СКЛАДОВІ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

2.1. Процес інвестування: від постановки цілей до диверсифікації портфеля

Процес інвестування – це структурований підхід до інвестування, який передбачає послідовність кроків, що допомагають інвесторам досягати своїх інвестиційних цілей, керуючи ризиком. Процес зазвичай містить кілька ключових етапів, включаючи встановлення цілей, оцінку ризику, розподіл активів, вибір цінних паперів, конструювання портфеля та постійний моніторинг та оцінку результатів [48].

Перший етап в інвестиційному процесі – це встановлення цілей. Це передбачає визначення інвестиційних цілей інвестора, таких як генерація доходів, зростання капіталу або збереження капіталу. Інвестор також повинен врахувати свою толерантність до ризику та строк інвестування при встановленні інвестиційних цілей [33].

Наступним етапом є оцінка ризику. Вона передбачає оцінку ризиків, пов'язаних з різними варіантами інвестування та визначення толерантності інвестора до ризику. Ця інформація використовується для розробки відповідної стратегії інвестування, яка балансує ризик та дохідність [34].

Розподіл активів – це процес визначення оптимального співвідношення між різними класами активів, такими як акції, облігації та іншими активами, які допоможуть інвестору досягнути своїх інвестиційних цілей при керуванні ризиком. Цей етап передбачає врахування факторів, таких як історичний дохід, ризик та кореляція між класами активів [48].

Вибір цінних паперів полягає в тому, щоб вибрати конкретні інвестиції, такі як окремі акції чи облігації, які підходять для вибраної стратегії розподілу активів.

Це передбачає аналіз окремих цінних паперів для визначення їх потенційних характеристик ризику та доходності.

Нарешті, постійний моніторинг та оцінка є важливими елементами інвестиційного процесу. Вони передбачають регулярний перегляд ефективності портфеля, коригування розподілу активів та вибір окремих цінних паперів за потреби та внесення змін до інвестиційної стратегії в разі зміни інвестиційних цілей або обставин інвестора.

В цілому, інвестиційний процес – це систематичний підхід до інвестування, який допомагає інвесторам досягти своїх інвестиційних цілей з управлінням ризиками. Шляхом використання структурованого підходу, який включає в себе встановлення цілей, оцінку ризику, розподіл активів, вибір цінних паперів, побудову портфеля та постійний моніторинг та оцінку, інвестори можуть збільшити ймовірність досягнення своїх інвестиційних цілей.

Варто відзначити, що на успішність інвестиційної діяльності інвестора та вибір стратегії також впливають такі характеристики як знання, досвід, толерантність до ризику, інвестиційний горизонт та рівень диверсифікації портфеля інвестора [35].

Знання: інвестори, які мають глибоке розуміння фінансових ринків, інструментів інвестування та стратегій, мають більшу ймовірність прийняти обґрунтовані інвестиційні рішення і уникнути поширених помилок. Знавці можуть краще інтерпретувати та оцінювати фінансову інформацію та аналізувати інвестиційні можливості.

Досвід: досвід може бути значущим фактором успіху в інвестуванні. Досвідчені інвестори мають краще розуміння циклів ринку, тенденцій та факторів, які можуть впливати на ціни активів. Вони можуть також розвинути краще відчуття для визначення потрібного моменту для входу в ринок та розвивати свою інвестиційну стратегію з часом.

Толерантність до ризику: рівень ризику, який інвестор готовий взяти на себе, може значно впливати на успішність інвестування. Інвестори, які мають високий рівень толерантності до ризику, можуть комфортно себе почувати з волатильними інвестиціями та більш схильні інвестувати у високоризикові та високодохідні активи. На відміну від цього, інвестори з низьким рівнем сприйнятності до ризику можуть віддавати перевагу інвестиціям з низьким ризиком та нижчою доходністю.

Інвестиційний горизонт: часовий проміжок, протягом якого інвестор планує досягти своїх інвестиційних цілей. Інвестори з довшим інвестиційним горизонтом можуть брати на себе ризиків та інвестувати в довгострокові проекти, тоді як інвестори з коротшим інвестиційним горизонтом віддають перевагу короткостроковим, більш консервативним інвестиціям.

Диверсифікація: розподіл інвестицій між різними класами активів, галузями та географічними регіонами з метою мінімізації ризику. Інвестори, які диверсифікують свої портфелі, мають більшу ймовірність пом'якшити ризики втрат і максимізувати потенційні прибутки. В цілому, успіх інвестицій залежить від різних факторів, таких як знання, досвід, толерантність до ризику, інвестиційний горизонт та диверсифікація. Розуміючи ці фактори і розробляючи добре збалансовану інвестиційну стратегію, яка враховує їх, інвестори можуть збільшити свої шанси на досягнення своїх інвестиційних цілей [36].

2.2. Когнітивні та емоційні упередження інвесторів

Однією з найбільших небезпек, які підстерігають кожного інвестора, є його когнітивні та емоційні упередження. Часто, саме упередження є причиною невдалих дій інвестора, що призводить до втрати значної частки прибутку або більш значних збитків.

До основних когнітивних упереджень, які впливають на інвесторів, відносять наступні [37]:

- упередження консерватизму (conservatism bias);
- підтверджувальне упередження (confirmation bias);
- упередження репрезентативності (representatives bias);
- ілюзія контролю (illusion of control bias);
- повзучий детермінізм (hindsight bias);
- якорування (anchoring and adjustment bias);
- упередженість ментального обліку (mental accounting bias);
- обмеження рамками (framing bias);
- упередження доступності (availability bias).

Варто розглянути кожне з упереджень більш детально.

Упередження консерватизму: це когнітивне упередження виникає тоді, коли інвестори занадто повільно оновлюють свої переконання на основі нової інформації. Вони надто сильно покладаються на свої початкові припущення та не вносять зміни в свої погляди, навіть коли їм презентують докази, які суперечать їхнім першочерговим уявленням. Це може призвести до того, що інвестори пропустять нові можливості або будуть триматися збиткових інвестицій надто довго [37].

Підтверджувальне упередження: це когнітивне упередження виникає тоді, коли інвестори шукають та інтерпретують інформацію таким чином, щоб підтвердити свої існуючі переконання. Інвестори з таким упередженням можуть шукати новини або аналіз, що підтверджує їхні інвестиційні рішення, ігноруючи або знехтувавши інформацією, що суперечить їхнім поглядам [38].

Упередження репрезентативності: це когнітивне спотворення виникає, коли люди роблять судження на основі стереотипів або попереднього досвіду, а не на основі об'єктивної інформації. У інвестуванні це може привести до переоцінки минулої продуктивності або поверхового аналізу основних факторів певного інвестиційного рішення.

Ілюзія контролю: це когнітивне спотворення виникає, коли люди вірять, що вони мають більше контролю над результатами, ніж насправді. У інвестуванні це може призвести до надмірної впевненості в інвестиційних рішеннях та незгоди з визнанням ролі випадковості або зовнішніх факторів у фінансовому результаті [39].

Повзучий детермінізм: це когнітивне спотворення виникає, коли люди вірять, що могли передбачити результат після того, як він став очевидним. У інвестуванні це може призвести до переоцінки своїх здібностей передбачати майбутні події на основі попереднього досвіду та надмірної впевненості в своїх інвестиційних рішеннях [40].

Якорування: це когнітивне спотворення виникає, коли люди надто сильно опираються на першу отриману інформацію при прийнятті рішень, а потім коригують свої рішення на підставі наступної інформації. У інвестуванні це може призвести до завищення або заниження ціни на інвестицію на основі початкової точки відліку, а не на основі ґрунтовного аналізу її фундаментальних показників.

Упередженість ментального обліку: це когнітивне спотворення виникає, коли люди мислять про свої гроші як про різні окремі рахунки чи інвестиції, навіть якщо це може бути не найраціональнішим чи найефективнішим розподілом. У інвестуванні це може призвести до прийняття не вигідних рішень, таких як утримання збиткової інвестиції просто тому, що вона є на іншому рахунку, ніж інші інвестиції.

Обмеження рамками: це когнітивне спотворення виникає, коли на людей впливає те, як інформація подається, а не сама інформація. У інвестуванні це може призвести до прийняття рішень на основі того, як інформація була подана в ЗМІ, а не на основі самих же фактів. Наприклад, може бути запропонована інвестиційна можливість як "унікальна життєва можливість" для створення відчуття обмеженості в часі на прийняття рішення, навіть якщо насправді це може не бути хорошою інвестицією [41].

Упередження доступності: це когнітивне спотворення виникає, коли індивіди надають більшого значення інформації, яка є легко доступною, замість того щоб глибше дослідити всю наявну інформацію. У сфері інвестування це може призвести до того, що інвестори приймають рішення на підставі останніх новин, а не на основі ретельного аналізу основних фундаментальних показників інвестиції.

Для інвесторів важливо бути уважними до цих когнітивних спотворень та приймати заходи для пом'якшення їх впливу на прийняття інвестиційних рішень. Це може включати пошук різноманітних джерел інформації, ретельний аналіз усієї доступної інформації та готовність переглянути свої інвестиційні рішення на основі нової інформації [38].

До основних емоційних упереджень, які трапляються серед інвесторів, належать [40]:

- упередження неприйняття втрат (loss-aversion bias)
- упередження надмірної самовпевненості (overconfidence bias)
- упередження самоконтролю (self-control bias)
- упередження статусу-кво (status quo bias)
- упередження володіння (endowment bias)
- упередження неприйняття жалю (regret-aversion bias)

Упередження неприйняття втрат: це емоційне спотворення відбувається тоді, коли людина відчуває біль від збитків сильніше, ніж радість від прибутків. В інвестуванні це може призвести до того, що інвестори тримають підозрілі інвестиції занадто довго або продають прибуткові інвестиції занадто швидко, намагаючись уникнути подальших втрат.

Упередження надмірної самовпевненості: це емоційне спотворення виникає, коли особа вірить, що вона більш кваліфікована або знає більше, ніж насправді. Часто це приводить до того, що інвестори приймають надмірний ризик або роблять занадто оптимістичні прогнози про дохідність своїх інвестицій [38].

Упередження самоконтролю: емоційне упередження, яке виникає, коли людина має проблеми з контролем своїх імпульсів, особливо у випадку спокус короткостроковими перевагами. Як результат, спотворення призводить до того, що інвестори приймають спонтанні рішення, такі як купівля або продаж інвестицій на підставі раптової емоційної реакції, а не раціонального аналізу інвестицій.

Упередження статусу-кво: упередження, коли особи протистоять змінам і віддають перевагу тому, з чим вони вже знайомі, навіть якщо це не є найбільш раціональним або оптимальним рішенням. Наслідком цього упередження є те, що інвестори утримуються від продажу невдалих інвестицій або уникають необхідних змін у своїх інвестиційних стратегіях [40].

Упередження володіння: емоційне спотворення, коли особи надають вищу цінність чомусь, просто тому що вже володіють цим. У інвестуванні це може призвести до того, що інвестори утримуються від продажу конкретної інвестиції лише тому, що володіють нею вже довгий час, навіть якщо це більше не є найбільш раціональним або оптимальним рішенням.

Упередження неприйняття жалю: це спотворення виникає тоді, коли особи більше мотивовані уникнути жалю, ніж досягнути прибутку. Як результат, інвестори уникають ризиків, навіть якщо ці ризики можуть бути необхідні для досягнення їхніх інвестиційних цілей [41].

Важливо, щоб інвестори були обізнані щодо цих емоційних упереджень та приймали заходи для зменшення їх впливу на прийняття інвестиційних рішень. Це може включати розроблення стратегії довгострокових інвестицій, звернення за професійною порадою та уважне врахування впливу емоцій на інвестиційні рішення.

2.3. Типи інвесторів за ризиковістю

Усі інвестиції пов'язані з певним рівнем ризику, і знання рівня толерантності до ризику допомагає інвесторам планувати свій портфель, визначаючи, як вони інвестують. Залежно від того, який ризик вони готові прийняти, інвесторів класифікують як агресивних, помірних та консервативних [42].

Один з факторів, який впливає на рівень ризику – це горизонт інвестування. Якщо інвестор має довгострокову фінансову мету, він може отримати більші доходи, ретельно інвестуючи у високоризикові активи, такі як акції, адже на довгостроковому проміжку вони майже завжди будуть прибутковими. Для короткострокових фінансових цілей можуть бути більш відповідні менш ризикові інвестиції, такі як інвестування в облігації (довгострокові та короткострокові), а також акції великих та стабільних компаній, ціна на акції яких мало змінюється. Більше того, консервативні інвестори завжди тримають частину своїх коштів у готівкових коштах або високоліквідних активах [43].

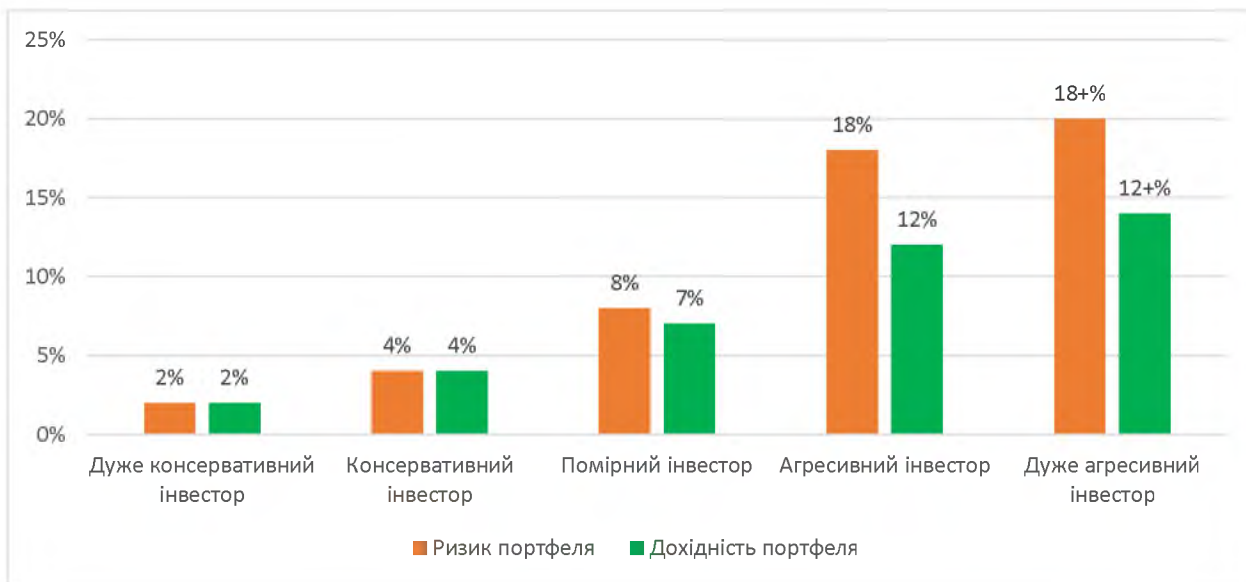
Також на рівень ризику впливає можливість інвестора заробляти в майбутньому та наявність інших активів, таких як будинок, пенсія, соціальне забезпечення або спадщина. Інвестор може взяти на себе більший ризик за інвестованими активами, коли він має інші більш стабільні джерела доходу. Крім того, інвестори з більшим портфелем можуть бути більш толерантними до ризику, оскільки відсоток втрати менший в більшому портфелі порівняно з меншим.

Агресивний інвестор або той, хто схильний до високого ризику, готовий ризикнути втратити свої кошти, щоб отримати потенційно кращі результати. Агресивні інвестори, як правило, розуміються на ринку, розуміють нестабільність цінних паперів і дотримуються стратегій для отримання прибутків, вищих за середні. Їхні інвестиції наголошують на прирості капіталу, а не на доході чи збереженні своїх основних інвестицій. Розподіл активів цього інвестора зазвичай включає акції та незначний розподіл активів або їх взагалі немає [44].

Помірковані інвестори хочуть збільшити свої статки, не втрачаючи занадто багато. Їхня мета — зважити потенційний прибуток та ризики; цей підхід інвестора іноді описують як «збалансовану» стратегію. Зазвичай помірковані інвестори створюють портфель, який включає суміш акцій та облігацій, в пропорції, близькій до 50/50 або 60/40.

Консервативні інвестори готові прийняти незначну волатильність у своїх інвестиційних портфелях або взагалі не готові до цього. Пенсіонери або ті, хто наближається до пенсійного віку, часто потрапляють до цієї категорії, оскільки вони можуть не бажати ризикувати втратою своїх основних інвестицій і мають короткострокову інвестиційну стратегію. Консервативний інвестор орієнтується на активи, які є гарантованими та високоліквідними. Люди, які не схильні до ризику, зазвичай обирають банківські депозитні сертифікати (CD), активи грошового ринку або казначейські зобов'язання США для отримання прибутку та збереження капіталу [43].

В сучасному світі інвесторів можна поділи на 5 категорій за ризиковістю. Рівні доходності та ризиковості портфелів виглядатимуть наступним чином (рисунок 2.1).

Рисунок 2.1. Дохідність та ризиковість інвестиційного портфеля в залежності від рівня агресивності інвестора (%)

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

Помітно, що ризиковість портфеля зростає швидше ніж його дохідність, тому за кожен додатковий потенційний відсотковий пункт дохідності інвестор повинен прийняти більше одного відсоткового пункту ризиковості для свого портфеля. Важливо розуміти, що ризиковість, яка представлена на рисунку 2.1, є середньою для відповідного рівня дохідності. Якщо розглядати максимально можливе падіння вартості портфеля за календарний рік, то воно дорівнює середній ризиковості, збільшеній у 3 рази. Порівняння ризиковості та максимального падіння представлено на рисунку 2.2.

Рисунок 2.2. Ризиковість та максимальне падіння вартості інвестиційного портфеля в залежності від рівня агресивності інвестора (%)

Джерело: складено автором в програмі Excel

Важливою відмінністю, яка відрізняє кожен з типів інвесторів, є структура активів, з яких складається їхній інвестиційний портфель [44]. Дуже консервативні та консервативні інвестори більшість своїх коштів інвестують в готівкові активи (короткострокові облігації, депозити) та різного роду облігації уряду США та великих світових компаній. Іншу частину коштів, вони інвестують в акції, але не в акції окремих компаній, а в біржові інвестиційні фонди, які вже є достатньо

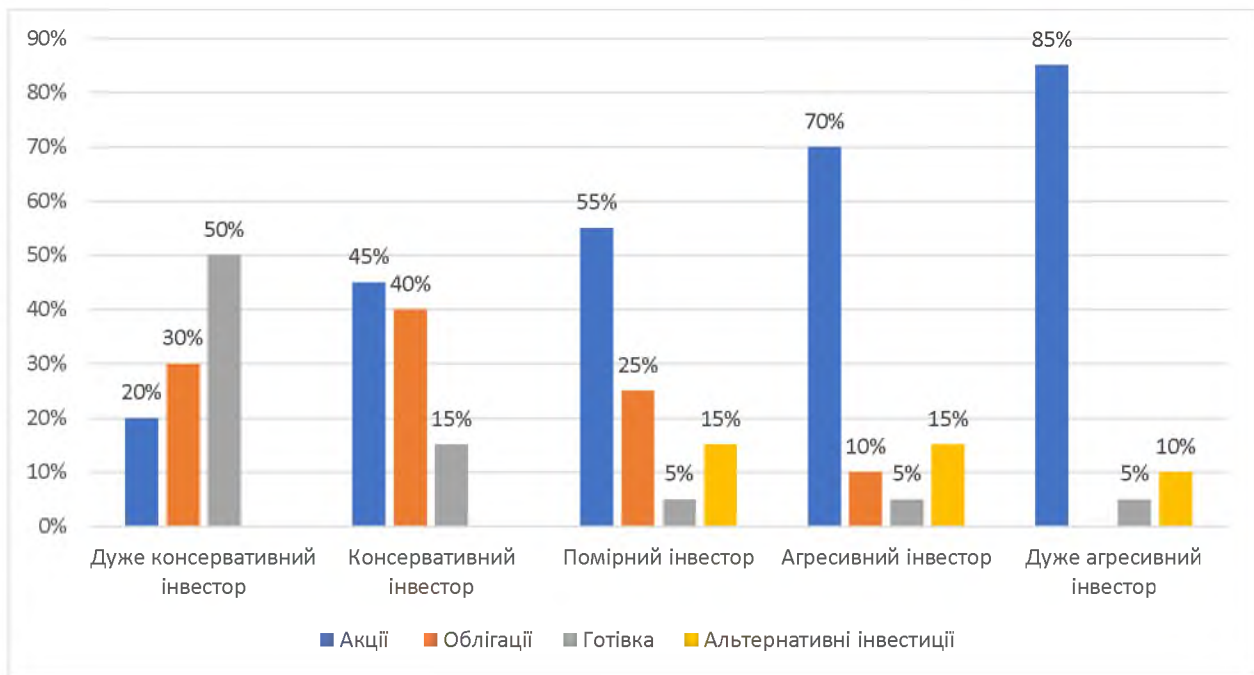

диверсифікованими, адже включають в себе акції десятків, а то й сотень різноманітних компаній (в залежності від специфікації індексу).

Помірні інвестори, на відміну від консервативних, більшу частину, а саме близько 55% своїх коштів, інвестують в акції, але теж в індексні фонди. На облігації та готівкові активи припадає тільки 30%, з яких 25% займають облігації. Варто зазначити, що в інвесторів помірною рівня в портфелі з'являється новий тип активів, а саме альтернативні інвестиції. До альтернативних інвестицій відносять фонди нерухомості, сировина, криптовалюти та інші).

Агресивні інвестори інвестують більше двох третин своїх коштів, а саме 70%, в акції, зокрема, не тільки в індексні фонди, а й в акції вибраних компаній напряму. В облігації та готівкові кошти, як і в альтернативні інвестиції, агресивні інвестори інвестують по 15% відповідно, що становить не більше 30% від всього портфеля [45].

Майже всі свої кошти, а саме 85% своїх інвестиційних коштів, дуже агресивні інвестори вкладають в біржові індексні фонди та акції різноманітних компаній, ризики по яких можуть бути дуже високими (стартапи та молоді компанії з агресивними стратегіями росту та швидкого масштабування) [45]. Такі інвестори не інвестують в облігації, а зберігають тільки 5% своїх активів в готівкових коштах задля того щоб мати певний високоліквідний актив в портфелі. Більше того, 10% своїх активів дуже агресивні інвестори інвестують в альтернативні інвестиції, серед яких часто обирають саме криптовалюти, які можуть принести значні прибутки в короткі терміни, але це ризик веде до того, що подібні портфелі мають ризик падіння 20-25%, а максимальне падіння може бути більше 80%. Структура інвестиційних портфелів всіх типів інвесторів представлена на рисунку 2.3.

Рисунок 2.3. Структура інвестиційного портфеля в залежності від рівня агресивності інвестора (%)

Джерело: складено автором в програмі Excel

Отже, рівень толерантності інвестора до ризику впливає не тільки на дохідність та ризиковість інвестиційного портфеля, а й на його структуру, а саме частку акцій, облігацій, готівкових активів та альтернативних інвестицій. Більше того, це впливає на вибір акцій та індексних фондів у структурі акцій портфеля.

2.4. Вплив приватного інвестування громадян України на розвиток вітчизняної економіки

Сфера приватного інвестування в Україні залишається нерозвинутою в порівнянні з рівнем інвестування громадян високо розвинутих країн, якщо не враховувати вкладення українців в військові облігації та депозити в вітчизняних банках. Все ж, в останні роки помітні певні зрушення в сторону інвестицій в цінні папери американських та європейських фондових ринків, що стало можливим за

рахунок відкритості іноземних брокерських компаній до громадян України та підвищення рівня фінансової грамотності самих українців.

Причинами низького рівня інвестиційної активності українців є:

- Низький рівень фінансової грамотності. Багато українців не мають базових знань про інвестування, через що інвестування вони сприймають як можливість втратити кошти, а не накопичити капітал. Негативним фактором також є те, що фінансова грамотність не є предметом вивчення в українській шкільній програмі, що призводить до того, що про правила фінансової грамотності доводиться дізнаватися самостійно.
- Вплив пострадянського минулого. Радянська система не заохочувала індивідуальне інвестування, тому більшість досі не сприймають це як спосіб збільшення своїх статків. Недовіра до фінансових інституцій та страх втратити гроші також кореняться в радянському минулому. Важливо змінити цю ментальність, щоб люди розуміли переваги інвестування та почували себе комфортно, вкладаючи свої кошти.
- Низькі доходи. Навіть при бажанні інвестувати, не всім громадянам це вдається, адже середній рівень доходу українців є в кілька разів (середня заробітна плата в США є в 10 разів вищою, ніж середня заробітна плата після оподаткування в Україні [49]) нижчим, за рівень доходу громадян високо розвинутих країн. Тому більшість своїх коштів громадяни витрачають на базові витрати, а заощаджувати достатню для інвестування суму не вдається.
- Відсутність надійних вітчизняних брокерів. Більшість українців не довіряють вітчизняним брокерам через негативний досвід або через відсутність інформації про надійні компанії (негативний приклад - ТОВ «ФРІДОМ ФІНАНС УКРАЇНА» з кінцевими бенефіціарами, пов'язаними з росією). Це призводить до того, що доводиться шукати інвестиційні можливості за кордоном, що може бути пов'язано з додатковими

складнощами (знання англійської мови, підготовка документів, відкриття іноземних банківських рахунків) та витратами. Розвиток вітчизняного ринку брокерських послуг та підвищення прозорості та надійності можуть стимулювати інвестиції.

Одними з основних чинників розвитку приватних інвестицій українців стали:

- Глобалізація. Тренд на інвестування зростає в усьому світі, тому розвиток приватних інвестицій в Україні є закономірним явищем. Зростання глобалізації призвело до того, що люди по всьому світу мають доступ до більш широкого кола інвестиційних можливостей, включаючи цінні папери на іноземних фондових ринках.
- Розвиток банківської системи. Покращення роботи банківської системи в Україні зробило інвестування більш доступним та зручним. Більше людей мають банківські рахунки, що полегшує вкладення коштів в цінні папери.
- Соціальні мережі. Безкоштовний доступ до блогів, YouTube-каналів та соціальних мереж іноземних та українських інвесторів, які допомагають ознайомитися з основами приватного інвестування та способами як українцям інвестувати в цінні папери американських та інших фондових ринків.

На поточному етапі, вплив персонального інвестування на економічне зростання в Україні є незначним, адже частка громадян, які інвестують, не перевищує 1%, а обсяг інвестованого капіталу, в середньому на особу, не може бути високим через сам принцип довгострокового інвестування – інвестиційний портфель формується поступово протягом 10-40 років, тому якщо українські інвестори тільки починають інвестувати, то за перші 1-5 років інвестиційної діяльності вони вклали незначний капітал, а складний відсоток ще не дав бажаного приросту капіталу, адже помітний ефект з'являється через 10 років.

В довгостроковій перспективі економічне зростання України стимулюватиметься приватними інвестиціями наступним чином:

- Податкові надходження. Податок на дохід від продажу акцій становить $18\%+1.5\%$ (військовий збір). Отже, якщо особа проінвестувала 100 тисяч доларів США, а за 30 років баланс на рахунку зріс до 500 тисяч доларів США, то податок становитиме 19.5% від 400 тисяч доларів США (дохід), що дорівнює 78 тисяч доларів США. Варто враховувати, що всі суми повинні бути перераховані в національній валюті, відповідно до українського законодавства, тому сума податку буде відрізнятися.
- Інвестиції в нерухомість. Однією з найпоширеніших цілей інвестування є покупка нерухомості у майбутньому, тому приватне інвестування стимулюватиме попит на нерухомість, що в свою чергу розігріватиме галузь та генеруватиме додаткові податкові надходження від продажу нерухомості.
- Інвестиції у власний бізнес. Інвестори з власним капіталом мають більше можливостей відкрити власний бізнес, що призводить до створення нових робочих місць та прямого впливу на зростання ВВП країни
- Високий рівень споживання інвесторів, які вийшли на пенсію (або достроково сформували свій портфель). Якщо ціллю інвесторів було забезпечити гідну пенсію, то пенсіонери з інвестиційним капіталом починають впливати на економіку за рахунок підвищеного рівня споживання, покупок автомобілів, витрат на туризм, ресторани і інші види відпочинку, що має загальний позитивний вплив на попит на товари та послуги.
- Вищий рівень освіченості населення. Часто, частина інвестиційного доходу витрачається на освіту дітей, тому позитивний вплив на економічне зростання виражатиметься через інвестиції в освіту дітей в кращих університетах країни та вищому загальному рівню освіченості населення країни.

- Подальше збільшення частки приватних інвесторів. Чим більше громадян починає інвестувати, тим більший вплив вони мають на осіб, які не інвестують, що провокує ланцюгову реакцію та ще більше популяризує приватне інвестування в українському суспільстві.

Хоча наразі вплив персонального інвестування на економіку України є незначним, в довгостроковій перспективі воно може стати суттєвим драйвером економічного зростання. Збільшення кількості інвесторів, зростання обсягів інвестицій та диверсифікація інвестиційних портфелів громадян можуть призвести до збільшення податкових надходжень, зростання інвестицій в реальний сектор економіки, створення нових робочих місць та підвищення рівня життя населення. Також варто враховувати, що стимулююча політика уряду України є важливим фактором на шляху досягнення позитивного ефекту від персонального інвестування громадян України на економічне зростання країни.

РОЗДІЛ 3

АНАЛІЗ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПОРТФЕЛІВ ТА ТРЕНДИ І ПЕРСПЕКТИВИ ПЕРСОНАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ

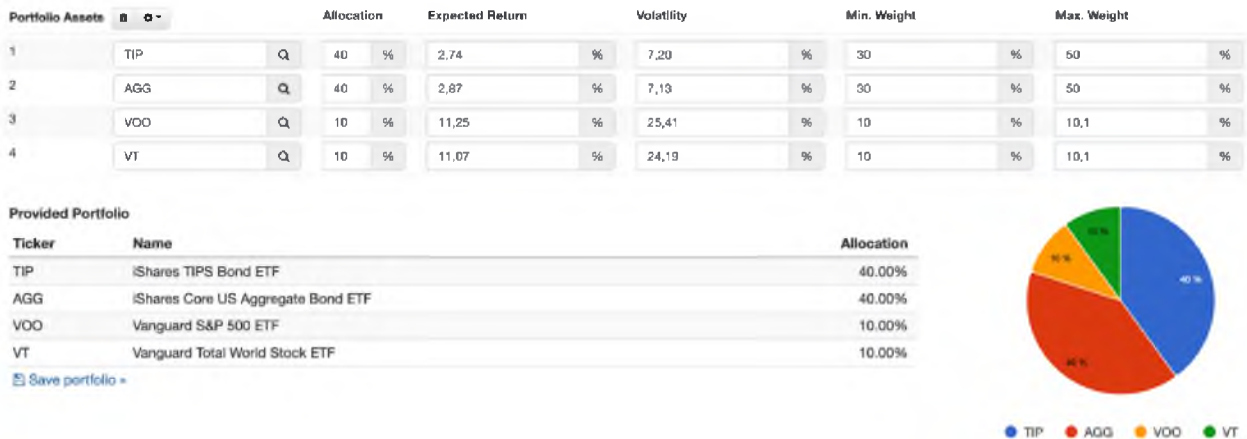
3.1. Аналіз трьох інвестиційних портфелів

Для аналітичної частини роботи було обрано 3 типи інвестиційних стратегій: дуже консервативна, помірна, дуже агресивна. Суть полягає в прогнозуванні дохідності кожного з потенційних портфелів та їхнього детального огляду та порівняння між собою. Варто розглянути наступні питання:

- активи для кожної з стратегій;
- загальний вигляд портфелів;
- дохідність та ризиковість портфелів;
- максимально ефективний портфель для вибраної стратегії та типів активів.

Дуже консервативна стратегія передбачає, що 80% коштів повинні бути інвестовані біржові фонди, які купують різного роду облігації та грошові активи. Інвестори цього типу обирають тільки максимально диверсифіковані фонди, тому 40% портфелю відповідає TIP (iShares TIPS Bond ETF), а інші 40% – AGG (iShares Core US Aggregate Bond ETF). Перший актив – це фонд державних облігацій, прив'язаних до інфляції (висока інфляція – висока дохідність, низька інфляція – низька дохідність). Фонд складається з державних облігацій США, тому єдиним їхнім ризиком є дефолт Сполучених Штатів Америки, імовірність якого близька до нуля. Другий актив – це агрегований фонд облігацій США, до якого входять готівкові кошти, державні облігації, іпотечні папери та корпоративні облігації. Інші 20% портфеля складають фонди, які відстежують ціну акцій багатьох компаній; 10% – VOO (Vanguard S&P 500 ETF), 10% – VT (Vanguard Total World Stock ETF). Перший і найвідоміший у світі фонд відстежує 500 найбільших за капіталізацією компаній

США, а другий відстежує подібну кількість компаній з великими капіталізаціями, але по всьому світу. Складові портфеля з показниками очікуваної дохідності, волатильністю та граничними вагами показано на рисунку 3.1.

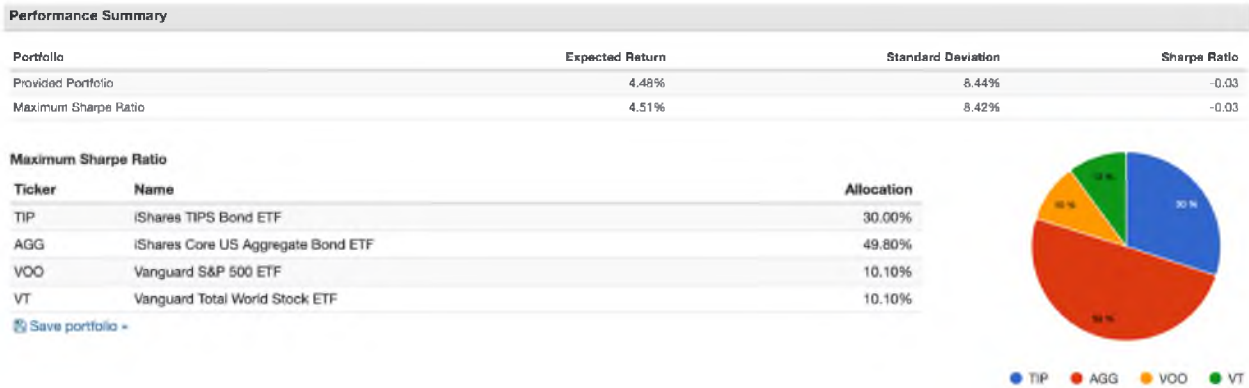
Рисунок 3.1. Дуже консервативний портфель

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

Підібраний портфель прогнозує річну дохідність у 4.48% та ризиковість на рівні 8.42%. Виявилось, що ефект диверсифікації дозволяє дуже консервативному портфелю отримати вищу дохідність, ніж очікує інвестор, але ризиковість на даному етапі теж є вищою, що може бути пов'язано з вищими ризиками через поточну економічну та політичну ситуацію у світі.

За допомогою програми Portfolio Visualizer також вдалося розрахувати портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа. Цей портфель мало чим відрізняється від поточного за дохідністю та ризиковістю, але має вищу вагу фонду AGG в порівнянні з TIP. Портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа представлений на рисунку 3.2.

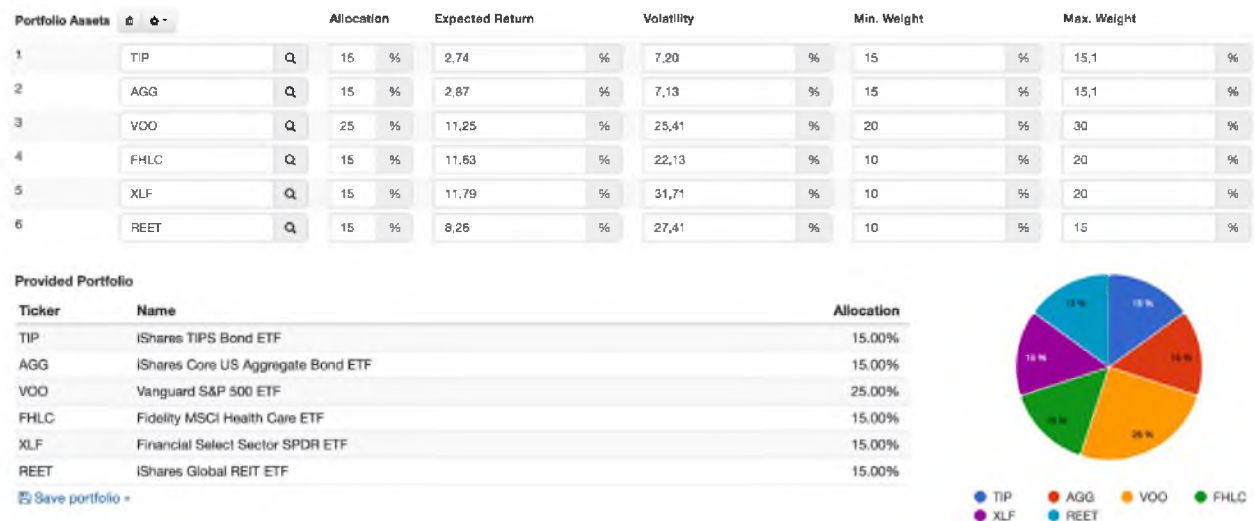

Рисунок 3.2. Дуже консервативний портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

На відміну від дуже консервативного, помірний портфель складається з більшої кількості активів та включає в себе альтернативні інвестиції. В стратегії цього типу готівковим коштам та облігаціям відводиться тільки 30%, тому їх було рівномірно розподілено між тими ж TIP (iShares TIPS Bond ETF), та AGG (iShares Core US Aggregate Bond ETF). 55% активів відводиться на біржові фонди (з можливістю прийняття вищої ризиковості), тому 25% було алоковано на VOO (Vanguard S&P 500 ETF), так як він дозволяє підтримати необхідний рівень диверсифікації портфеля і по 15% було відведено на FHLC (Fidelity MSCI Health Care Index) та XLF (Financial Select Sector SPDR Fund). Перший фонд відстежує увесь ринок охорони здоров'я США і складається з більш ніж 300 компаній різної капіталізації та охоплює всі існуючі підсектори ринку охорони здоров'я. Другий фонд – це фонд фінансових компаній з 500 найбільших за капіталізацією компаній США. Ці два фонди показують обернену кореляцію між собою, тому ефективно диверсифікують ризики портфеля. В помірному портфелі з'являється частка альтернативних інвестицій, тому 15% коштів було спрямовано на REET (iShares Global REIT ETF): фонд, який відстежує ціну акцій компаній, які володіють або займаються нерухомістю (в більшості, в США). Фонд включає в себе різні типи нерухомості, тому є достатньо диверсифікованим для інвестора з помірною

стратегією. Складові помірному портфелю з показниками очікуваної дохідності, волатильністю та граничними вагами показано на рисунку 3.3.

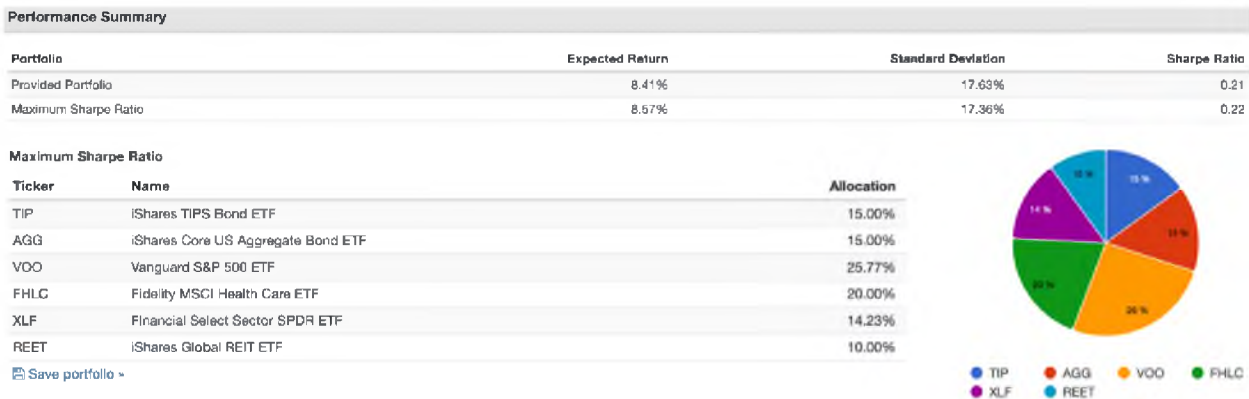

Рисунок 3.3. Помірний портфель

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

Помірний портфель отримав дохідність в розмірі 8.41% та ризиковість на рівні 17.63%. Очікувана дохідність та ризиковість є дещо вищими ніж відведені для подібної стратегії, що знову ж таки можна пояснити глобальними світовими факторами.

В програмі було обраховано структуру портфелю з максимальним показником Шарпа, який отримав дещо іншу структуру, але підвищив свою дохідність на 0.16 та знизив ризиковість на 0.27 відсоткових пунктів. Портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа представлений на рисунку 3.4.

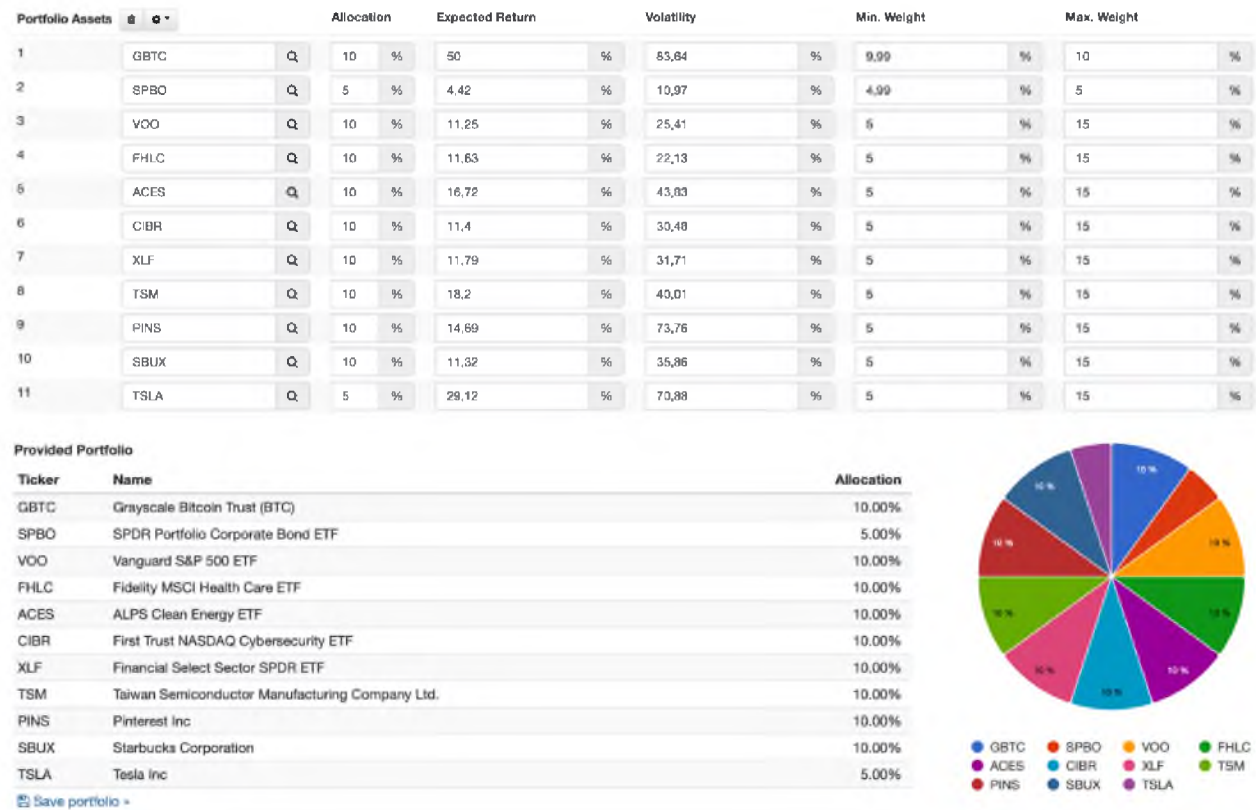

Рисунок 3.4. Помірний портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа.

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

Дуже агресивний портфель, на відміну від попередніх, на 85% складається з акцій та фондів, які відстежують компанії. Тільки 5% відводиться на облігації; було обрано SPBO (SPDR Portfolio Corporate Bond ETF) – фонд корпоративних облігацій США з дохідністю, вищою ніж в AGG та TIP. Також 10% відводить на альтернативні інвестиції, з яких всі 10% було інвестовано в криптовалюти, а саме фонд GBTC (Bitcoin Investment Trust) – це активно-керований фонд, який торгує біткоїнами. Для 85% коштів, які відносяться до акцій та фондів акцій, було обрано 5 біржових фондів та 4 компанії. Всі фонди отримали по 10%; це VOO (Vanguard S&P 500 ETF), FHLC (Fidelity MSCI Health Care Index), XLF (Financial Select Sector SPDR Fund), ACES (ALPS Clean Energy ETF) та CIBR (First Trust NASDAQ Cybersecurity ETF). ACES – це фонд, який відстежує компанії у сфері відновлювальної енергетики в США (близько 20 компаній). CIBR – фонд, який інвестує в компанії, які займають розробкою програмного забезпечення для кібербезпеки. Серед компаній було обрано TSM (Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Ltd.), PINS (Pinterest inc), SBUX (Starbucks Corporation) та TSLA (Tesla Inc). Помітно, що для дуже агресивної інвестиційної стратегії було обрано фонди та компанії, які можуть принести достатньо високу дохідність, але це супроводжується високим ризиком портфеля. Варто зазначити, що незважаючи на агресивність, портфель відповідає

умовам диверсифікації та включає в себе компанії різних галузей. Складові портфеля з показниками очікуваної дохідності, волатильністю та граничними вагами показано на рисунку 3.5.

Рисунок 3.5. Дуже агресивний портфель.

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

Сформований портфель має дуже високу дохідність 17.38% та ризик 31.89%, що відповідає цілям стратегії. Варто зазначити, що вдалося сформувати найбільш ефективний за Шарпом портфель, який має майже на 2 відсоткові пункти вищу дохідність, а його ризиковість є тільки на майже 1 відсотковий пункт вищою. Портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа представлений на рисунку 3.4.

Portfolio	Expected Return	Standard Deviation	Sharpe Ratio
Provided Portfolio	17.38%	31.85%	0.40
Maximum Sharpe Ratio	19.09%	32.84%	0.44

Maximum Sharpe Ratio

Ticker	Name	Allocation
GBTC	Grayscale Bitcoin Trust (BTC)	10.00%
SPBO	SPDR Portfolio Corporate Bond ETF	5.00%
VOO	Vanguard S&P 500 ETF	5.08%
FHLC	Fidelity MSCI Health Care ETF	15.00%
ACES	ALPS Clean Energy ETF	5.00%
CIBR	First Trust NASDAQ Cybersecurity ETF	5.00%
XLF	Financial Select Sector SPDR ETF	15.00%
TSM	Taiwan Semiconductor Manufacturing Company Ltd.	15.00%
PINS	Pinterest Inc	5.00%
SBUX	Starbucks Corporation	5.00%
TSLA	Tesla Inc	14.92%

Рисунок 3.6. Дуже агресивний портфель з максимальним коефіцієнтом Шарпа.

Джерело: складено автором в програмі Portfolio Visualizer

На основі отриманих портфельів та їхніх потенційних максимальних показників дохідності було спрогнозовано їхню дохідність на часових проміжках в 5, 10, 20 та 30 років за умов початкової інвестиції 0 доларів США та щомісячного поповнення на суму в 100 доларів США. Помітно, що зі зростанням горизонту інвестування дохідність портфеля на проміжку зростає експоненційно за правилом складного відсотку. Навіть найобережніша стратегія на проміжку в 30 років дозволяє подвоїти інвестовані кошти зберігаючи при цьому мінімальні ризики втратити ці кошти. Дохідність кожного наступного портфеля є значно вищою, ніж в попереднього, але варто враховувати той факт, що цифри є усередненими і з більшою імовірністю будуть відображати потенційний результат на більш довгострокових проміжках. Дохідність портфельів представлена в таблиці 3.1 (перше число – внесені кошти, друге – дохід від інвестиції).

Таблиця 3.1. Дохідність проаналізованих портфельів на різних часових горизонтах

	Дуже консервативна стратегія	Помірна стратегія	Дуже агресивна стратегія
5 років	6,000 + 727	6,000 + 1,451	6,000 + 3,678
10 років	12,000 + 3,113	12,000 + 6,691	12,000 + 20,862
20 років	24,000 + 14,606	24,000 + 37,224	24,000 + 197,422
30 років	36,000 + 39,124	36,000 + 122,012	36,000 + 1,267,358

Джерело: складено автором на основі даних [50].

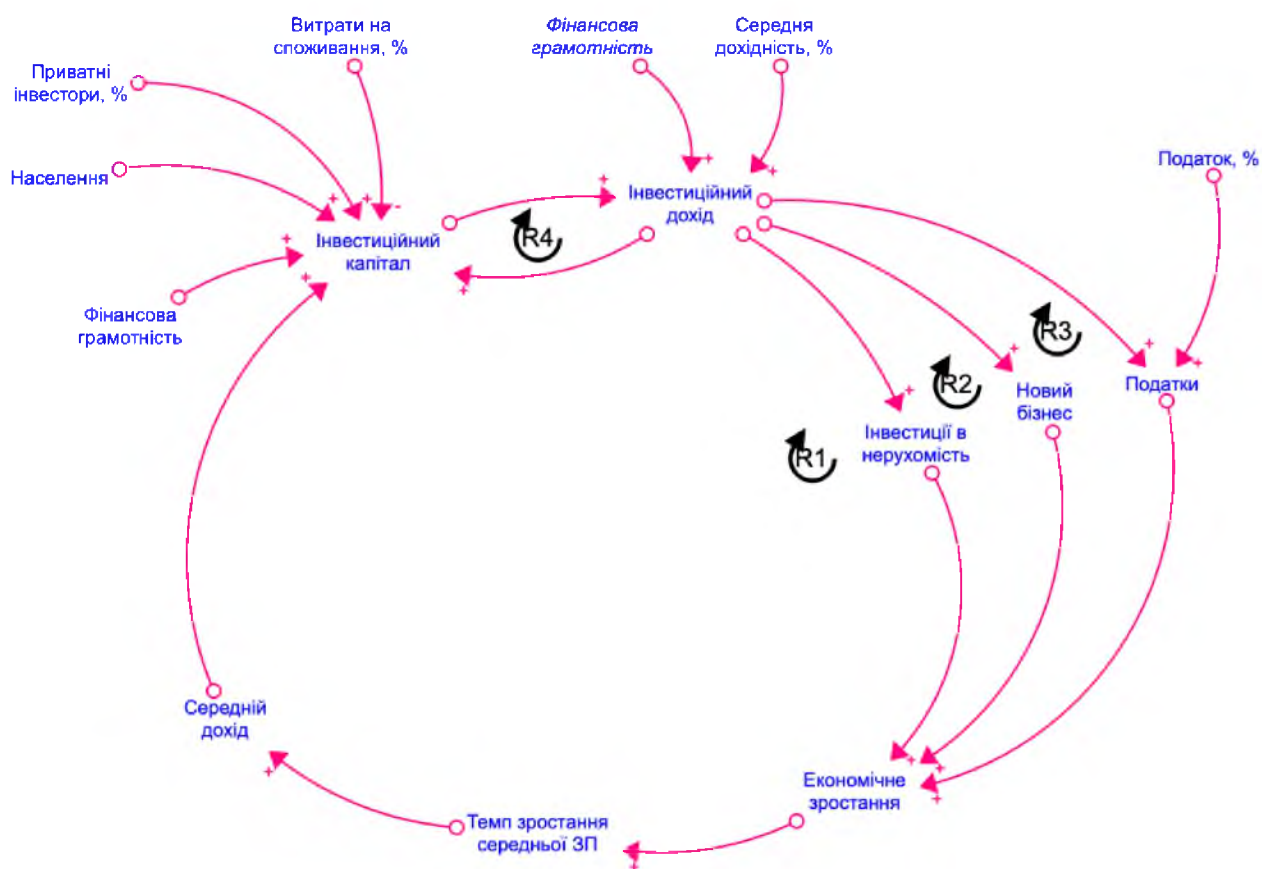
Як висновок, для короткострокового інвестування краще використовувати менш ризикові стратегії щоб не втратити кошти, але зі зростанням горизонту інвестування є доцільним підвищувати ризиковість, адже на довгих проміжках дохідність стає все більш гарантованою згідно з історичними даних по інвестиціях загалом.

3.2. Моделювання впливу персонального інвестування на економічне зростання в Україні

Для більш детального аналізу впливу персонального інвестування на економічне зростання та підвищення рівня пояснювальної здатності самої роботи було створено причинно-наслідкову діаграму (представлена на рисунку 3.7), яка є одним з методів пояснення динамічних процесів.

Діаграма наочно демонструє зв'язки та взаємодію досліджуваних економічних факторів. Її мета – виявити петлі зворотного зв'язку, які пояснюють, як певна змінна (наприклад, інвестиційний капітал) впливає на себе через послідовний вплив на інші фактори. Прямий вплив одного фактора на інший позначено знаком "+" (наприклад, зростання середнього доходу стимулює зростання інвестиційного

капіталу). Обернений вплив позначається знаком "-" (наприклад, зростання витрат на споживання призводить до зниження рівня інвестиційного капіталу).

Рисунок 3.7. Причинно-наслідкова діаграма впливу грошових переказів на економіку (CLD – Causal loop diagram)

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

Основними компонентами діаграми є петлі зворотнього зв'язку R1, R2, R3 та R4. Петлі типу «R» є зміцнюючими, тому зростання будь-якого фактора петлі веде до його подальшого зростання шляхом послідовного впливу на інші фактори. Наприклад, зростання рівня середнього доходу сприяє зростанню рівня інвестиційного капіталу, що призводить до зростання рівня інвестиційного доходу. Інвестиційний дохід, в свою чергу, позитивно впливає на зростання рівня податкових надходжень, відкриття нового бізнесу в країні та покупок нерухомості за рахунок зароблених коштів. Ці 3 фактори позитивно впливають на економічне

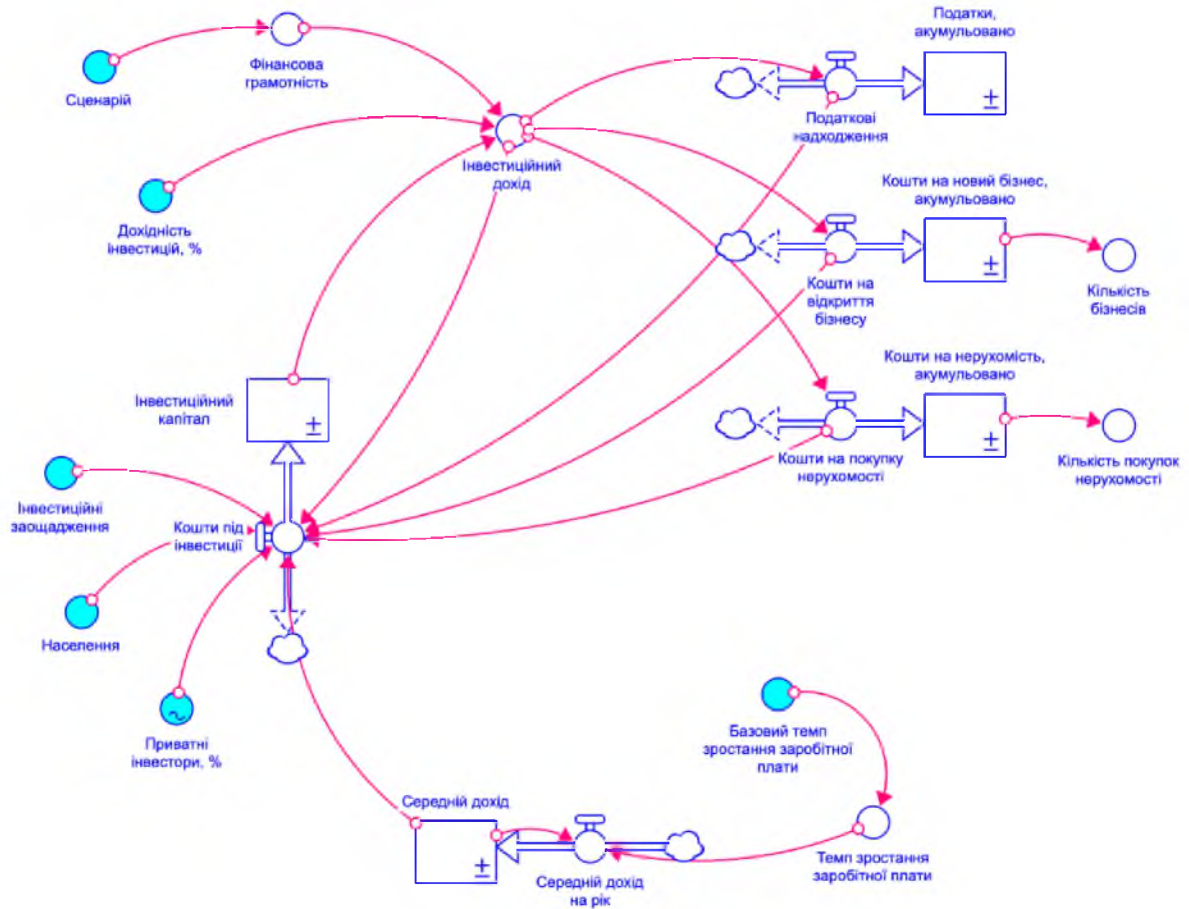
зростання в країні, що веде до підвищення темпів зростання середньої заробітної плати в країні та, як наслідок, зростання рівня середнього доходу, з якого ця петля почалася. Також існує петля R4, яка демонструє зростання рівня інвестиційного доходу за рахунок зростання обсягу інвестиційного капіталу та навпаки.

На діаграмі також відображено декілька важливих елементів, а саме вплив рівня фінансової грамотності, частки доходу, який іде на споживання, кількості населення країни та частки населення, яке інвестує, на рівень інвестиційного капіталу громадян. У свою чергу, фінансова грамотність та середня дохідність впливають на дохід від інвестицій, а ставка оподаткування впливає на обсяг сплачених податків з інвестиційного доходу.

Наступним етапом було розроблення моделі системної динаміки для відображення процесу впливу персонального інвестування на податкові надходження, покупку нерухомості та відкриття бізнесу, яка відображена на рисунку 3.8.

В моделі розглядається період з 2024-го року по 2064-ий рік, з кроком в 1 рік. Модель починається з показника «Темп зростання заробітної плати», який формується на основі показника «Базовий темп зростання заробітної плати», який становить 4%, згідно з даними НБУ про середньорічний темп зростання рівня заробітної плати в Україні в останні роки [51]. Показник «Середній дохід на рік», який є вхідним потоком, розраховується як «Середній дохід» помножений на «Темп зростання заробітної плати». Останнім показником в цій частині є «Середній дохід», який є стоком, та в початковому періоді становить 240 тисяч гривень, що відповідає середньому рівню заробітної плати в Україні на рік у 2024-ому році. Надалі він збільшується на 4% від значення в попередньому році. Наступною складовою моделі є вплив середнього доходу громадянина на кошти, які він готовий відкласти на інвестиції.

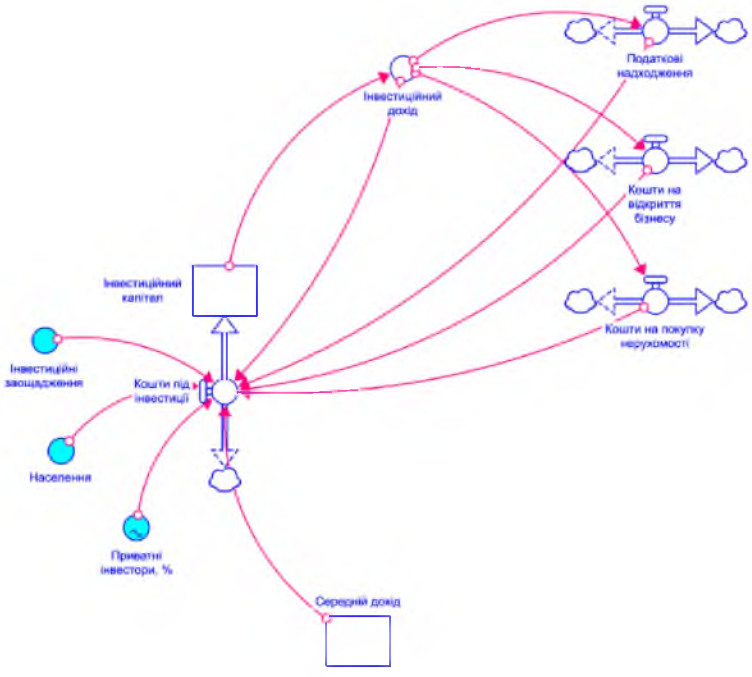

Рисунок 3.8. Модель системної динаміки про вплив персонального інвестування на податкові надходження, нерухомість, та відкриття нового бізнесу
Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

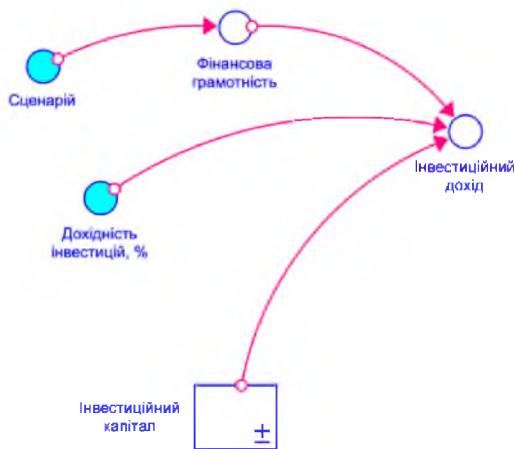
Кошти під інвестиції є вхідним потоком, який розраховується як середній дохід, помножений на показник «Інвестиційні заощадження», який показує частку доходу, який середньостатистичний громадянин готовий інвестувати (рисунок 3.9). Також цей показник множиться на показник «Населення» та частку громадян, які готові інвестувати, а саме показник «Приватні інвестори, %», який становить 0,1% в 2024 році та зростає до 5% до 2064 року. Останньою складовою «Коштів під інвестиції» є показник інвестиційний дохід, який реінвестується, тому є складовою цих коштів (за вирахуванням податку та зняття коштів під власний бізнес і покупку нерухомості). Відповідно, вхідний потік «Кошти під інвестиції» кожного року

поповнює сток «Інвестиційний капітал», який на початковому етапі становить 40 тисяч гривень, як стартовий капітал середньостатистичного громадянина.

Рисунок 3.9. Модель системної динаміки. Частина «Інвестиційний капітал»
Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

Наступним етапом є формування конвертера «Інвестиційний дохід», який розраховується як добуток інвестиційного капіталу на суму показників «Дохідність інвестицій, %» та «Фінансова грамотність». Конвертер «Дохідність інвестицій, %» становить 7%, що є консервативним припущенням про невисоку дохідність інвестицій українців через відсутність досвіду в інвестиційній галузі, помилки при інвестуванні, які можуть знижувати дохідність та вибір середньо ризикових активів в свої інвестиційні портфелі (облігації, ETF). Показник «Фінансова грамотність», в залежності від значення показника «Сценарій» дорівнює 0 або 1%. Цей показник показує потенційний вплив фінансової грамотності на ефективність інвестування, яка полягає в збільшенні дохідності інвестицій від 7% до 8% при грамотному управлінні портфелем. Формування інвестиційного доходу продемонстровано на рисунку 3.10.

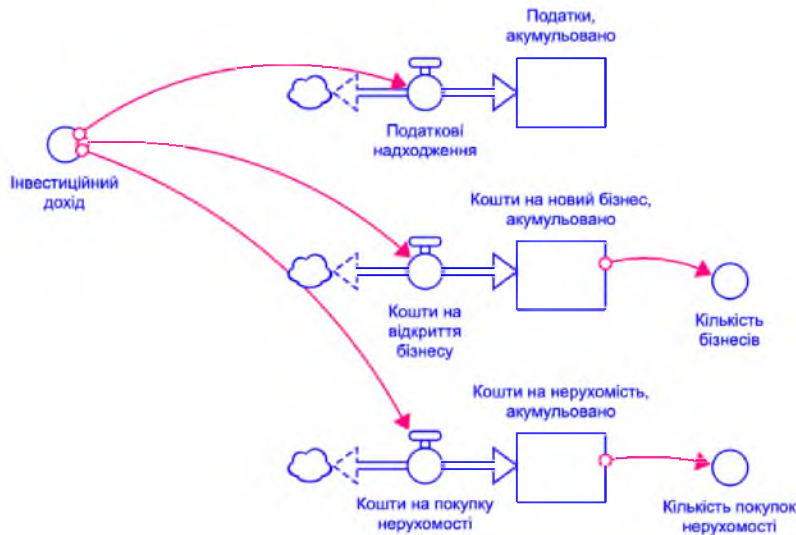

Рисунок 3.10. Модель системної динаміки. Частина «Інвестиційний дохід»

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

Останнім етапом моделі, який представлений на рисунку 3.11, є вплив інвестиційного доходу на 3 складові економічного зростання: податки, інвестиції в новий бізнес та покупку нерухомості. Модель передбачає, що 19,5% від інвестиційного доходу, згідно з Податковим кодексом України, громадяни сплачуватимуть у формі податків державі. Ще 10% та 20% вони зніматимуть з інвестиційних рахунків для інвестицій в відкриття власного бізнесу та покупку нерухомості відповідно. Інші 50,5% реінвестуються та поповнюють інвестиційний капітал. Стік «Податки, акумульовано» є сумою всіх податків сплачених громадянами з інвестиційного доходу за модельований період. Натомість, кошти, які було акумульовано під новий бізнес впливають на показник «Кількість бізнесів», який розраховується як ділення акумульованих коштів на 4 мільйони гривень, що відповідає 100 тисячам доларів, та є середнім показником необхідного капіталу для відкриття потенційно стабільного нового бізнесу в Україні. Відповідно, показник показує кількість нових бізнесів, які будуть відкриті на кошти з інвестиційного доходу громадян протягом досліджуваного періоду. Аналогічно, «Кількість покупок нерухомості» розраховується як ділення акумульованих коштів на 4 мільйони гривень, що відповідає 100 тисячам доларів, та є усередненим показником необхідного капіталу для покупки будинку чи 2-3 кімнатної квартири (з ремонтом)

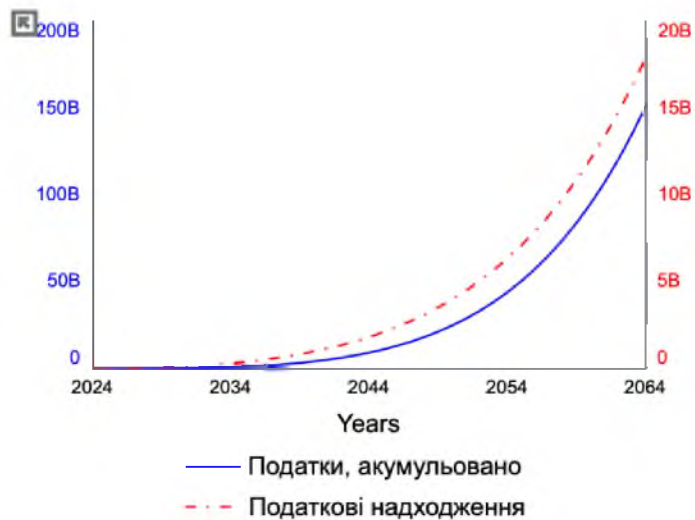
в Україні. Показник показує кількість об'єктів нерухомості, які можуть бути куплені на дохід громадян від інвестиційної діяльності протягом відповідного періоду.

Рисунок 3.11. Модель системної динаміки. Частина «Вплив інвестицій»

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

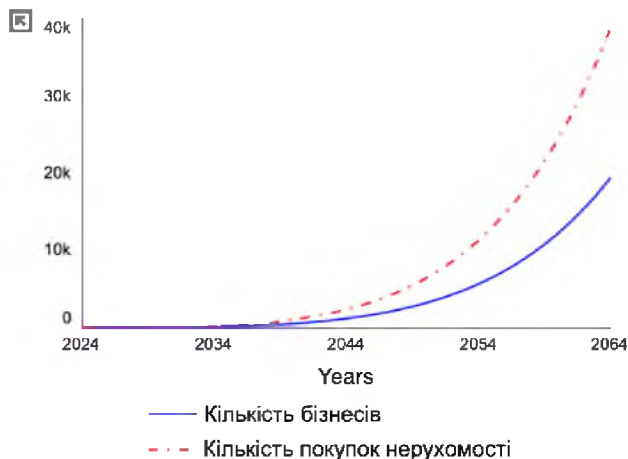
За результатами моделювання, обсяг податкових надходжень в Україну від інвестування громадян може скласти 152 мільярди гривень, а обсяг податкових надходжень в 2064-ому році становитиме 18 млрд. гривень (рисунок 3.12), що є суттєвим показником для економіки України.

Рисунок 3.12. Податкові надходження протягом 2024-2064 років

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

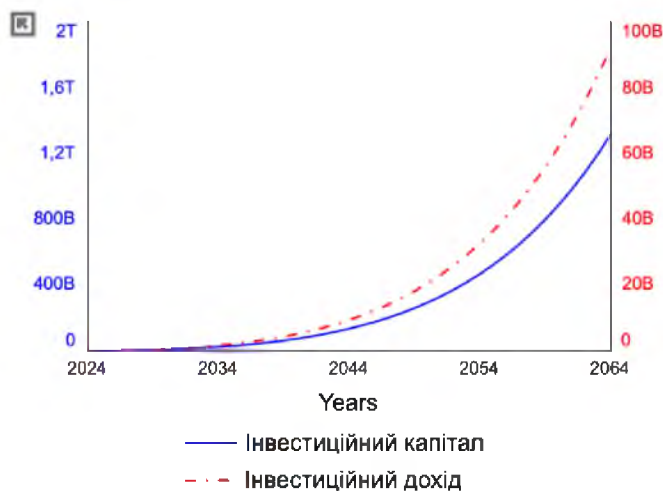
Більше того, кількість додаткових покупок нерухомості та кількість нових бізнесів до 2064-го року становитиме 38,9 та 19,4 тисяч одиниць відповідно (рисунок 3.13), що позитивно позначиться на зростанні ВВП країни.

Рисунок 3.13. Кількість нових бізнесів та покупок нерухомості протягом 2024-2064 років (кумулятивно)

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

Також варто зазначити, що інвестиційний капітал громадян зросте до 1320 мільярдів гривень, а інвестиційний дохід громадян у 2064 році дійде до 92 мільярдів гривень на рік (рисунок 3.14).

Рисунок 3.14. Інвестиційний капітал та дохід громадян протягом 2024-2064 років

Джерело: складено автором за допомогою Stella Architect

Важливою складовою моделі також є параметр «Сценарій». Базовий сценарій, результати якого описано вище, демонструє зростання інвестиційного капіталу до 1320 мільярдів гривень, в той час як перемикання на сценарій вищої фінансової грамотності, показує результат 1390 мільярдів гривень, що на 70 мільярдів більше виключно за рахунок дохідності інвестицій, вищої на 1% (8% замість 7%). За цим сценарієм, інвестиційний дохід у 2064-му році становить 112 мільярдів гривень, що на 20 мільярдів більше.

Як результат, модель демонструє вагу персонального інвестування у економічному зростанні України та його потенційний вплив на податкові надходження, відкриття нового бізнесу, покупку нерухомості та створення фінансової подушки безпеки для населення у формі інвестиційного капіталу, який станом на 2064 рік може становити більше одного трильйона гривень. Фінансова грамотність є запорукою успішного інвестування українців, а також основним драйвером, який переконає суспільство у важливості даного явища та у відсутності вагомих складнощів у інвестуванні для середньостатистичного громадянина України. Тому одним з завдань уряду, освітніх інституцій та кожного громадянина є підвищення рівня фінансової грамотності населення задля збагачення домогосподарств та економічного зростання країни загалом.

3.3. Ринок цінних паперів та перспективи персонального інвестування

Протягом останніх 12 років ринок цінних паперів США, як основний ринок для інвестування більшості приватних інвесторів, зріс у майже 2,5 рази, навіть враховуючи падіння на 20% у 2022 через вплив війни України та росії і кризові настрої в економіці світу. Зміни ціни ринку цінних паперів США та 500 найбільших компаній представлені в таблиці 3.1.

Таблиця 3.2. Зміна капіталізації ринку цінних паперів США та 500 найбільших американських компаній протягом 2010-2022 років.

Дата	Ринок цінних паперів США (млн. дол США)	Топ 500 компаній США за капіталізацією (млн. дол США)
12/31/2022	40,511,838.8	33,781,377.7
12/31/2021	52,263,018.2	42,368,174.7
12/31/2020	40,736,558.2	33,388,390.9
12/31/2019	33,905,976.7	28,125,589.1
12/31/2018	30,449,359.4	22,065,655.2
12/31/2017	31,774,585.4	23,938,148.8
12/31/2016	27,362,567.7	20,222,191.7
12/31/2015	25,076,923.7	18,774,069.5
12/31/2014	26,338,838.9	19,331,041.0
12/31/2013	24,041,484.6	17,482,338.6
12/31/2012	18,673,959.2	13,499,871.5
12/31/2011	15,645,563.9	11,982,408.4
12/31/2010	17,288,139.6	11,928,434.4

Джерело: складено автором на основі даних [46].

Помітно, що навіть за використання найпростішої стратегії з покупки біржових індексних фондів, наприклад тих, які відстежують рух S&P 500, за період з початку 2011 до кінця 2022 року можна було примножити інвестований капітал втричі. З таблиці стає зрозуміло, що інвестиційний портфель, який достатньо диверсифікований і більшою мірою повторює рухи ринку, приніс би таке саме зростання як і зростання самого ж ринку цінних паперів США.

Згідно з експертними даними, близько 20-25% торгів, які відбуваються на фондовому ринку США, стаються за рахунок індивідуальних інвесторів [47]. В останні роки ця частка зростає від рівня в 15% адже персональне інвестування стає

трендом і все більше осіб по всьому світу починають інвестувати саме в фондовий ринок США. Це стало можливим завдяки розвитку технологій та появі можливості заключати контракти з американськими брокерами через інтернет-сайти брокерських компаній, надіславши електронні копії документів, які посвідчують особу та її майновий стан.

В останнє десятиліття серед трендів персонального інвестування, які його стимулюють, вирізняються кілька основних перспектив. Пасивне інвестування, також відоме як індексне інвестування, стає все більш популярним серед індивідуальних інвесторів. Це полягає в інвестуванні в фонди, які відслідковують певний індекс, наприклад, S&P 500, замість того, щоб намагатися обійти ринок, вибираючи окремі акції. Цей підхід зазвичай менш витратний та менш ризикований, оскільки вимагає менше досліджень та може забезпечити широку експозицію на ринку.

Стійке інвестування, також відоме як інвестування на основі соціальної відповідальності (SRI) або інвестування на основі екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв, стає все більш популярним серед інвесторів, які хочуть збігати свої інвестиції зі своїми особистими цінностями. Це передбачає інвестування в компанії, які відповідають певним екологічним, соціальним та управлінським критеріям. Наприклад ті компанії, що мають позитивний вплив на довкілля або добре ставляться до своїх працівників.

Робо-консультанти – це автоматизовані платформи інвестування, які використовують алгоритми для створення та управління інвестиційними портфелями для індивідуальних інвесторів. Вони стають все більш популярними серед інвесторів, які хочуть недорогий та мало затратний підхід до інвестування. Робо-консультанти зазвичай використовують недорогі біржово-торгові фонди (ETF) для створення диверсифікованих портфелів на основі рівня ризику та інвестиційних цілей інвестора.

Альтернативні інвестиції, такі як нерухомість, сировина та криптовалюти, стають доступнішими для індивідуальних інвесторів. Це почасти пов'язано зі зростанням інвестиційних платформ, які дозволяють інвесторам купувати дрібні частки цих активів. Альтернативні інвестиції можуть забезпечити диверсифікацію та потенційно вищий дохід, але вони також пов'язані з вищим ризиком та часто меншою ліквідністю, ніж традиційні інвестиції.

Оскільки інвестування стає доступнішим для індивідуальних інвесторів, фінансова освіта стає все важливішою. Багато інвесторів шукають ресурси, такі як онлайн-курси, книги та подкасти, щоб дізнатися більше про інвестування та як приймати обґрунтовані інвестиційні рішення. Фінансова освіта може допомогти інвесторам уникнути вартісних помилок та приймати кращі інвестиційні рішення на довгострокову перспективу.

ВИСНОВКИ

Персональне інвестування є важливим компонентом сучасної економіки та фінансової системи, яка дозволяє індивідуальним інвесторам збільшувати свої активи та забезпечувати стабільний довгостроковий прибуток. В той же час, інвестування пов'язане з ризиком, тому інвестори повинні мати чітку стратегію та ретельно аналізувати ринок та активи, в які вони вкладають свої кошти.

В роботі було описано сутність персонального інвестування та основні активи для інвестування, такі як акції (частки у власності капіталу), облігації (цінні папери з фіксованим доходом), індексні фонди (ETF), нерухомість, сировина, криптовалюти та колекційні товари. Було проведено порівняння інституційних та індивідуальних інвесторів; перші є великими фінансовими установами, які професійно керують коштами організації та своїх клієнтів і інвестують велику суми грошей, а також мають переваги над індивідуальними інвесторами, такі як доступ до великої кількості даних та експертизи, можливості для диверсифікації та інвестування великих сум, але підлягають суворим правилам та регулюванням з боку відповідних органів. На відміну від інституційних інвесторів, індивідуальні інвестори – це фізичні особи, а не організації, які інвестують тільки свої власні невеликі обсяги коштів. Вони мають обмежені ресурси та доступ до інформації, а ще є менш професійними, тому частіше стикаються з когнітивними викривленнями та неефективно диверсифікують свої портфелі. Також в першому розділі розглядаються та основні стратегії інвестування, такі як «buy and hold», «value investing», «growth investing», «income investing», «momentum investing» та «market timing». В останньому підрозділі першого розділу було розглянуто основні фактори, які стимулюють економічне зростання (інвестиційний клімат, освіта, інновації, інвестиції), розглянуто основні позитивні та потенційні негативні сторони персонального інвестування, а також розкрито фактори прямого (збільшення

заощаджень, податкових надходжень та інвестицій) та непрямого (збільшення знань та досвіду громадян) впливу персонального інвестування на економічне зростання.

В другому розділі розглядався процес інвестування, а саме його основні складові, такі як встановлення цілей, оцінка ризику, розподіл активів, вибір цінних паперів та моніторинг і оцінювання. Також було розглянуто основні характеристики інвесторів, які впливають на їхню інвестиційну ефективність, такі як: знання, досвід, толерантність до ризику, інвестиційний горизонт та якість диверсифікації. В роботі було досліджено вплив когнітивних упереджень, які впливають на інвесторів, серед яких conservatism bias, confirmation bias, representativeness bias, illusion of control bias, hindsight bias, anchoring and adjustment bias, mental accounting bias, framing bias та availability bias. Серед емоційних упереджень було розглянуто loss-aversion bias, overconfidence bias, self-control bias, status quo bias, endowment bias та regret-aversion bias. Інвесторам важливо виявляти власні когнітивні спотворення та пом'якшувати їхній вплив на себе при прийнятті інвестиційних рішень. Потрібно шукати різні джерела інформації, ретельно аналізувати доступну інформацію та перевіряти свої інвестиційні рішення з появою нової інформації. В другому розділі також було розглянуто поділ інвесторів на 5 груп по їхньому ризик-профілю на дуже консервативних, консервативних, поміркованих, агресивних та дуже агресивних. В залежності від типу інвесторів було проілюстровано рівень ризиковості їхніх портфелів, доходності, максимального падіння протягом року і структуру активів, які інвестори обирають відповідно до ризик-профілю. В останньому підрозділі другого розділу було проаналізовано вплив персонального інвестування громадян України на економічне зростання країни та розкрито основні причини низького рівня інвестиційної активності українців (низький рівень фінансової грамотності, вплив пострадянського минулого, низькі доходи та відсутність надійних вітчизняних брокерів) та основні чинники початку їхньої інвестиційної діяльності (глобалізація, розвиток світової та вітчизняної банківських систем та соціальні мережі й різні безкоштовні Інтернет-ресурси), а також було проаналізовано через

які канали персональне інвестування найбільше стимулюватиме економічне зростання в країні (податкові надходження, інвестиції в бізнес, освіту та інші).

В третьому розділі було складено та проаналізовано 3 інвестиційні портфелі, які відповідають стратегіям дуже консервативного, помірною та дуже агресивного інвестора. Було розглянуто активи для кожної з стратегій, загальний вигляд портфелів, дохідність та ризиковість портфелів, а також максимально ефективний портфель для вибраної стратегії та типів активів за коефіцієнтом Шарпа. Також було змодельовано вплив персонального інвестування громадян України на економічне зростання, а саме на 3 показники: податкові надходження, інвестиції в бізнес та інвестиції в покупку житла. Моделювання показало, що навіть за умов поступового та консервативного рівня зростання приватних інвесторів в Україні та незначного інвестиційного капіталу, держава може отримати мільярди гривень податкових надходжень, а також в країні буде відкрито тисячі нових бізнесів, куплено десятки тисяч одиниць житла та заощаджено громадянами більше трильйона гривень в формі інвестиційного капіталу протягом наступних сорока років. У заключній частині було розглянуто динаміку розвитку ринку цінних паперів США та 500 найбільших компаній США за капіталізацією в період з кінця 2010-го до кінця 2022-го років, а також розглянуто основні тренди сьогодення та перспективи персонального інвестування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Maehr, Martin L., and Dennis M. McInerney. Motivation as personal investment. *Big theories revisited 4* 2004. P. 61-90.
2. Redhead, Keith. *Personal finance and investments: a behavioural finance perspective*. Routledge, 2008.
3. Brown, Jeffrey R., Nellie Liang, and Scott Weisbenner. Individual account investment options and portfolio choice: Behavioral lessons from 401 (k) plans. *Journal of public Economics* 91.10. 2007. P. 1992-2013.
4. Cronqvist, Henrik, Stephan Siegel, and Frank Yu. Value versus growth investing: Why do different investors have different styles? *Journal of Financial Economics* 117.2. 2015. P. 333-349.
5. Fabozzi, Frank J., and Francesco A. Fabozzi. *Bond markets, analysis, and strategies*. MIT Press, 2021.
6. Ferri, Richard A. *The ETF book: all you need to know about exchange-traded funds*. John Wiley & Sons, 2009.
7. Garman, E. Thomas, and Raymond Fogue. *Personal finance*. Cengage Learning, 2014.
8. Baruník, Jozef, Evžen Kočenda, and Lukáš Vácha. Gold, oil, and stocks: Dynamic correlations. *International Review of Economics & Finance* 42. 2016. P. 186-201.
9. Morton, John S. The interdependence of economic and personal finance education. *Social Education* 69.2. 2005. P. 66-70.
10. Barber, Brad M., and Terrance Odean. The behavior of individual investors. *Handbook of the Economics of Finance*. Vol. 2. Elsevier, 2013. P. 1533-1570.
11. Li, Wei, Ghon Rhee, and Steven Shuye Wang. Differences in herding: Individual vs. institutional investors. *Pacific-Basin Finance Journal* 45. 2017. P. 174-185.
12. Davis, E. Philip, and Benn Steil. *Institutional investors*. MIT press, 2004.

13. Basak, Suleyman, and Anna Pavlova. Asset prices and institutional investors. *American Economic Review* 103.5. 2013. P. 1728-1758.
14. De Bondt, Werner FM. A portrait of the individual investor. *European economic review* 42.3-5. 1998. P. 831-844.
15. Lewellen, Wilbur G., Ronald C. Lease, and Gary G. Schlarbaum. Patterns of investment strategy and behavior among individual investors. *The Journal of Business* 50.3. 1977. P. 296-333.
16. Ngoc, Luu Thi Bich. Behavior pattern of individual investors in stock market. *International Journal of Business and Management* 9.1. 2014. P. 1-16.
17. Komdeur, Jan. Variation in individual investment strategies among social animals. *Ethology* 112.8. 2006. P. 729-747.
18. Greenwald, Bruce C., et al. *Value investing: from Graham to Buffett and beyond*. John Wiley & Sons, 2020.
19. Chan, Louis KC, and Josef Lakonishok. Value and growth investing: Review and update. *Financial Analysts Journal* 60.1. 2004. P. 71-86.
20. Jackson, Andrew. "The aggregate behaviour of individual investors." Available at SSRN 536942 2003.
21. Lehmann, Richard. *Income investing today: safety and high income through diversification*. John Wiley & Sons, 2007.
22. Asness, Clifford S., et al. Fact, fiction and momentum investing. *Journal of Portfolio Management*, Fall. 2014.
23. Grundy, Bruce D., and J. Spencer Martin Martin. Understanding the nature of the risks and the source of the rewards to momentum investing. *The Review of Financial Studies* 14.1. 2001. P. 29-78.
24. Shilling, A. Gary. Market timing: Better than a buy-and-hold strategy. *Financial Analysts Journal* 48.2. 1992. P. 46-50.

25. Merton, Robert C. On market timing and investment performance. I. An equilibrium theory of value for market forecasts. *Journal of business*. 1981. P. 363-406.
26. Droms, William G. Market timing as an investment policy. *Financial Analysts Journal* 45.1. 1989. P. 73-77.
27. Lewis, W. Arthur. *Theory of economic growth*. Routledge. 2013.
28. Irmen, Andreas. "Extensive and intensive growth in a neoclassical framework." *Journal of Economic Dynamics and Control* 29.8. 2005. P. 1427-1448.
29. Van den Berg, Hendrik. *Economic growth and development*. World Scientific Publishing Company, 2016.
30. Grossman, Philip J. "Government and economic growth: A non-linear relationship." *Public Choice* 56.2. 1988. P. 193-200.
31. Anwer, Muhammad Sarfraz, and Rajan K. Sampath. "Investment and economic growth.". 1999.
32. Khan, Mohsin S., and Carmen M. Reinhart. "Private investment and economic growth in developing countries." *World development* 18.1 (1990): 19-27.
33. Raut, Rajdeep Kumar. Past behaviour, financial literacy and investment decision-making process of individual investors. *International Journal of Emerging Markets* 15.6. 2020. P. 1243-1263.
34. Fischer, Rene, and Ralf Gerhardt. Investment mistakes of individual investors and the impact of financial advice. 20th Australasian Finance & Banking Conference. 2007.
35. Maginn, John L., et al., eds. *Managing investment portfolios: a dynamic process*. Vol. 3. John Wiley & Sons, 2007.
36. Lubis, Hasrita, et al. Role of psychological factors in individuals investment decisions. *International Journal of Economics and Financial Issues* 5.1. 2015. P. 397-405.

37. Seasholes, Mark S., and Ning Zhu. Individual investors and local bias. *The Journal of Finance* 65.5. 2010. P. 1987-2010.
38. Nagy, Robert A., and Robert W. Obenberger. Factors influencing individual investor behavior. *Financial Analysts Journal* 50.4. 1994. P. 63-68.
39. Yarritu, Ion, Helena Matute, and Miguel A. Vadillo. "Illusion of control." *Experimental psychology*. 2014.
40. Slovic, Paul. Psychological study of human judgment: Implications for investment decision making. *The Journal of Finance* 27.4. 1972. P. 779-799.
41. Cohn, Richard A., et al. "Individual investor risk aversion and investment portfolio composition." *The Journal of Finance* 30.2 1975. P. 605-620.
42. Sachse, Katharina, Helmut Jungermann, and Julia M. Belting. Investment risk–The perspective of individual investors. *Journal of Economic Psychology* 33.3. 2012. P. 437-447.
43. Ivković, Zoran, Clemens Sialm, and Scott Weisbenner. Portfolio concentration and the performance of individual investors. *Journal of Financial and Quantitative Analysis* 43.3. 2008. P. 613-655.
44. Veld, Chris, and Yulia V. Veld-Merkoulova. The risk perceptions of individual investors. *Journal of Economic Psychology* 29.2. 2008. P. 226-252.
45. Coval, Joshua D., David A. Hirshleifer, and Tyler Shumway. Can individual investors beat the market?. 2005. P. 2-45.
46. Sibilis Research. Total Market Value of the U.S. Stock Market. URL: <https://sibilisresearch.com/data/us-stock-market-value/>
47. BNY MELLON Wealth Management. The Rise of Retail Traders. URL: <https://www.bnymellonwealth.com/insights/the-rise-of-retail-traders.html>
48. Investopedia. URL: <https://www.investopedia.com/>
49. Numbeo. URL: <https://www.numbeo.com/>
50. Portfolio Visualizer. URL: <https://www.portfoliovisualizer.com/>
51. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/>